

Riksdagens snabbprotokoll 2025/26:60

Tisdagen den 20 januari

Kl. 13.00–15.08

Det justerade protokollet utkommer inom tre veckor eller vid den tidpunkt som talmannen bestämmer. Talare som vill göra anmärkningar mot snabbprotokollet ska anmäla detta senast kl. 12.00 den tredje vardagen efter sammanträdet.

§ 1 Meddelande om frågestund

Andre vice talmannen meddelade att frågestund skulle äga rum *torsdagen den 22 januari kl. 14.00*.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2025/26:17 för torsdagen den 15 januari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från skatteutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2025/26:278

Till riksdagen

Interpellation 2025/26:278 Avskrivning av utredning om minoritetsspråk av Mirja Räihä (S)

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 6 februari 2026.

Skälet till dröjsmålet är arbetshopning.
Stockholm den 16 januari 2026
Utbildningsdepartementet
Simona Mohamsson

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
EU-dokument

COM(2025) 784 till miljö- och jordbruksutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 mars*.

COM(2025) 946 till näringsutskottet
Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 12 mars*.

§ 5 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Konstitutionsutskottets betänkanden

2025/26:KU10 Granskning av statsrådets tjänsteutövning och regeringsärendenas handläggning

2025/26:KU5 Uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

2025/26:KU18 Tryck- och yttrandefrihet, massmediefrågor

Justitieutskottets betänkanden

2025/26:JuU18 Vapenfrågor

2025/26:JuU13 Unga lagöverträdare

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2025/26:MJU6 Skogspolitik

2025/26:MJU7 Övergripande miljöfrågor

Försvarsutskottets betänkande

2025/26:FöU5 Kustbevakningens sjöövervakning

Socialförsäkringsutskottets betänkande

2025/26:SfU8 Riksrevisionens rapport om Migrationsverkets hantering av medborgarskapsärenden

Näringsutskottets betänkanden

2025/26:NU4 2025 års redogörelse för företag med statligt ägande

2025/26:NU9 Riksrevisionens rapport om LKAB:s omställning

§ 6 Svar på interpellation 2025/26:235 om framtida stridsflyg

Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Johan Andersson har frågat mig hur arbetet med det framtida stridsflygsprogrammet går och när det förväntas ett ställningstagande för ett eventuellt kommande beslut. Bakgrunden till Johan Anderssons frågor är att han anger att det finns en stor enighet i riksdagen om att utveckla ett framtida stridsflyg i

Sverige. Johan Andersson har även angivit att ett uppdrag har givits till FMV om att tillsammans med Saab ta fram underlag för ett beslut i riksdagen som kan vara en del i en kommande upphandling.

Regeringen ser ett behov av att 2028–2030 kunna fatta beslut om ett principiellt vägval avseende ersättare till Jas 39. Ett sådant beslut förutsätter en rad överväganden och bred politisk förankring.

Regeringen har bemyndigat Försvarsmakten att genomföra ett konceptarbete avseende framtida stridsflyg. Avsikten är att utifrån operativa behov bygga kunskap, formulera beslutsunderlag och reducera risker inför framtiden. Verksamheten ska genomföras i samverkan med Försvarets materielverk och Totalförsvarets forskningsinstitut.

Försvarsmakten ska senast i och med budgetunderlaget för år 2028 inkomma med underlag för regeringens fortsatta överväganden inför ett kommande vägval. Underlaget ska utgå från Försvarsmaktens operativa behov med reella alternativ avseende framtida stridsflyg.

Försvarsmakten avrapporterar årligen verksamheten genom skriftlig redovisning.

Anf. 2 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Jag är faktiskt nöjd med det, vilket vi i talarstolen på denna sida ytterst sällan säger.

Jag har dock några kompletterande frågor. Som statsrådet känner till kommer jag från Östergötland, och där har vi en lång tradition av att bygga stridsflyg tillsammans med flera orter och flera länder. Jas 39 Gripen har under många år tjänat Sverige väl och haft stora exportframgångar, vilket fortsätter och är mycket positivt.

Det behöver bli en bra process när det gäller det framtida stridsflyget, och konflikter runt om i världen visar hur viktigt stridsflygförmåga är. Här tror jag att vi har samma uppfattning.

Försvarsberedningen, där partierna ingår, arbetar med kommande ställningstaganden. Vi får avvakta och se om det krävs omprövningar och nya beslut tills beredningen är klar med sitt arbete. Det handlar om riskanalyser och annat. Vi kan dock konstatera att läget i vår omvärld förändras snabbt. Det vi trodde för ett år sedan gäller inte i dag. Då är stridsflyget och hur det ska hanteras givetvis väldigt viktigt.

Från vår sida ser vi gärna att man nyttjar de faciliteter som finns här i landet när det gäller stridsflyg. Det gäller bland annat de många företag som är leverantörer, och det finns givetvis även sådana utomlands.

Jag förstår att vi måste ta hänsyn till tidsramen för FMV:s utredning, och jag är nöjd med kontrollstationerna i form av redovisningar och annat. Jag tror att vi kommer att ha ganska många diskussioner framgent i denna församling och på annat håll i denna fråga. Men vad blir nästa steg när vi har kommit fram till ett beslut? Det finns inte jättemånga aktörer som kan leverera stridsflyg, men vi har goda förutsättningar

eftersom vårt klimat är lite annorlunda än på andra ställen i världen.

Hur tänker statsrådet kring nästa steg när utredningen sedermera är färdig?

Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag tackar Johan Andersson för den konstruktiva tonen och det stora engagemanget för svensk stridsflygförmåga. Detta är viktigt och bra. Jag brukar säga att vi är som bäst när vi orkar samla oss som land, och jag tycker att vi har gjort det återkommande på det försvarspolitiska området. Detta är en typfråga där vi kommer att eftersträva bred politisk samsyn, och beslutet kommer att gälla under många tiotals år framöver. Vi kommer att arbeta med Gripen E till runt 2050, så det är ett långsiktigt beslut, som också innefattar stora ekonomiska medel.

Jag tycker att Sverige har lyckats bra när det gäller att fatta sådana här beslut. Alla åtta partier står bakom det totalförsvarsbeslut som fattades den 17 december 2024 liksom överenskommelsen den 18 juni 2025 om att Sverige ska gå upp till 5 procent av bnp. Alla åtta partier står också bakom stödet till Ukraina, och sex av åtta partier står bakom Sveriges Natomedlemskap och integration i Nato.

Detta borgar för att vi även i denna fråga ska nå en överenskommelse. Det är ju ett stort och viktigt beslut.

Vi har sjösat ett vägvalsprogram. Så brukar man alltid göra, och så gjordes med Gripen C/D och A/B. Det är helt naturligt att man tittar igenom vilka alternativ som står för dörren. Vi har nu en process där myndigheterna arbetar med detta med utgångspunkt i de operativa behov som Försvarsmakten kommer att ha i framtiden. Det är dock helt naturligt att vi också har en politisk process.

Jag har inte sett Försvarsberedningens arbete med detta, så här skulle jag vilja ha en parlamentarisk referensgrupp som har möjlighet att följa myndigheternas arbete. Jag ser därför fram emot att kunna sjösätta en sådan grupp under våren, så att vi sedan kan följa utredningarnas och myndigheternas arbete med detta. Det som ligger till grund för detta är givetvis vägvalsprogrammet, där vi har lagt in många miljarder för att kunna vidmakthålla handlingsfriheten att utveckla egna stridsflygplan i fortsättningen. Det är viktigt för att kunna arbeta med demonstratorer och vidmakthålla kompetens. Det är utgångspunkten för att jobba långsiktigt och strategiskt med detta.

Detta handlar alltså om ersättaren till Gripen E. Jag hade förmånen att vara med på F7 när Gripen E rullades ut, och Sverige står sig väl när det gäller att ha ett nyutvecklat stridsflygplan. Det har också en hel del unika förmågor. Spridningssystemet, som gör att man kan jobba utanför flygbaserna, är en viktig förmåga som ökar attraktionskraften och något som många länder runt om i världen är intresserade av, inte minst utifrån erfarenheterna från kriget i Ukraina, där man ser hur den långräckviddiga förmågan har utvecklats.

Det här är en plattform som är dimensionerad för att möta de ryska flygstridskrafterna. Det finns ett helt

unikt telekrigssystem i Gripen E som jag vågar påstå är världsledande. Det är alltså en plattform som kommer in i ett läge då det finns ett stort behov av att upp-rusta. Att vi, till skillnad från många andra länder, står oss väl där borgar för framgång i framtiden.

Precis som Johan Andersson konstaterade har vi nu rönt stora framgångar också på exportmark-naden. Jag återkommer till det. Det här är viktigt för att dela utvecklingskostnader med andra länder. Det tog tio år innan vi fick en Gripenaffär, men sedan fick vi det med Thailand. Därefter har vi fått det med Colombia, och jag har gott hopp om att Brasilien är intresserat av fler Gripen E.

Jag återkommer när det kommer till Ukraina.

Anf. 4 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag tycker att det låter väldigt positivt med den interparlamentariska gruppen. Precis som statsrådet säger är det en stor fråga för Sverige, för riksdagen och för andra delar i den politiska organisat-ionen.

Exporten är också väldigt spännande. Precis som statsrådet säger har den tagit fart. Vi har haft flera framgångar de senaste åren, även om det var lite trögt i starten. Om vi kan dela utvecklingskostnaderna med fler länder är det alltid en framgång. Det kan också på-verka den framtida prisbilden vid eventuella försälj-ningar och annat, när vi nått fram till en produkt, men det är nästa del.

Jag vet att det inte riktigt hör till statsrådets frågor, men jag oroas lite över kompetensförsörjningen inom försvarsindustrin. Vi antog en försvarsmaterielstrategi för inte så länge sedan, och vi hade en debatt och en bra diskussion om den här. Vi är tämligen överens mel-lan partierna. Vi vill kanske se mer av olika delar, men i det stora hela känns det ändå bra.

Hur, anser statsrådet, kan vi utveckla den här de-len? Vi vet att vi har kompetensbrist inom flera sek-torer på den svenska arbetsmarknaden, framför allt där det funnits industri tidigare. Vi har inte haft en för-svarsindustri på det sättet på många år, men just nu är det en väldig hausse.

När vi träffar branschen hör vi att det är attraktivt att jobba inom försvarsindustrin. Så har det inte alltid varit, och det har alltså vänt. Vad kan vi gemensamt göra för att stötta i den delen? När vi har nått fram till ett beslut om ett framtida stridsflyg – där hoppas jag verkligen att det blir en svensk leverantör – är det vik-tigt att vi kan kompetensförsörja, oavsett hur det blir.

Jag skulle jättegärna höra om försvarsministern och regeringen har några tankar eller idéer där.

Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag ska alldeles strax återkomma till kompetensförsörjningen, men jag vill först i två avse-enden sätta frågan om framtida stridsflyg i perspektiv.

Det ena är att det måste vara verkligheten och inte kartan som styr. Det vi ser nu är en extremt snabb tek-nisk utveckling, inte minst när det kommer till konnek-tivitet och AI. Där står sig Gripen väl, och det är väl

känt att Saab har jobbat med Helsing. Man jobbar också med ett AI-program kopplat till Gripen E. Det är alltså en exponentiell, snabb teknisk utveckling som driver på och påverkar.

Det andra är möjligheten att hitta strategiska part-nerskap för att dela utvecklingskostnaderna, som vi har varit inne på. Vi får väl erkänna att F-35 hittills har varit mer framgångsrik än Gripen. Det är naturligtvis en tillgång att det finns styrka i antal. Om vi kan få Gripen kopplad till inte minst Ukraina och få till ett samarbete där skulle det vara en stor framgång för oss och också strategiskt viktigt. Det handlar om samar-beten som sträcker sig många årtionden framåt och som knyter starka band mellan nationer. Därför känns det extra angeläget att göra det med Ukraina.

Det finns en tredje dimension som också är viktig, och det är vilka andra program som finns. Det är egent-ligen tre större program. Det finns ett tysk-fransk-spanskt program som heter FCAS. Sedan finns pro-grammet GCAP, som Storbritannien, Japan och Italien jobbar med. Slutligen har amerikanerna ett program som heter F-47. Vi hoppade inte på något av dem, även om vi pratade med britterna. Programmen har haft lite utmaningar då teknologin har sprungit ifrån dem lite grann. Det gäller inte minst balansen mellan obeman-nat och bemannat.

Jag vågar säga att vi nu, genom utvecklingen av Gripen E, har en mogen produkt som står sig väldigt väl. Jag vill bara nämna det perspektivet, för det kom-mer att påverka våra samarbetsmöjligheter. Vi har handlingsfrihet, och det tycker jag att vi har fått genom vägvalsprogrammet.

Kompetensförsörjning är en mycket viktig fråga, och det är ett område där försvarsindustrin spelar en allt större roll. Jag brukar säga att uppbyggnaden av försvaret är den största samhällsreform som Sverige har genomfört på många årtionden. Det är också en av de snabbaste samhällsreformerna i termer av offentliga medel, och detta påverkar naturligtvis hela samhället. En del är personalförsörjning, som Johan Andersson var inne på.

Det finns saker som ger mig hopp när det kommer till attraktionskraften – att folk vill vara med och bidra. Jag kan konstatera att FMV är Sveriges femte mest po-pulära myndighet att arbeta med. De lyckas växa. Saab var den mest populära arbetsgivaren bland Sveriges in-genjörer i fjol. Det här visar att det finns en attraktions-kraft och en stolthet i att jobba inom försvarsindustrin. Jag är alltid noga med att framhålla att en stark för-svarsindustri är en del av ett lands samlade försvars-förmåga och att man där är med och bidrar till Sveriges försvar.

Den fjärde dimensionen jag vill lyfta upp är det ar-bete som vi gör med STEM. Det ligger inte under För-svarsdepartementet utan under Näringsdepartementet och Utbildningsdepartementet. Vi arbetar med att fler människor ska göra vägvalet att arbeta med tekniska och naturvetenskapliga ämnen så att vi får fram fler in-genjörer. Att våra unga får bra baskunskaper i skolan och lär sig matte och naturvetenskap är viktigt för

Sveriges välstånd. Det är ett av sätten vi arbetar på för att säkra personalförsörjningen. Detta är viktigt. Bara i fjol ökade antalet anställda i försvarsindustrin med över 6 000. Det är också en viktig del av Sveriges samhällsekonomi.
(Applåder)

Anf. 6 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet så mycket för svaret på frågan när det gäller kompetensförsörjningen och hur statsrådet ser på framtida samarbeten och annat.

Jag har en fråga kvar. Försvarsministern känner väl till att vi från Socialdemokraterna gärna ser ett större statligt ägaransvar när det gäller försvarsindustrin i dess helhet. Det kan finnas lite olika modeller för det. I flera av våra grannländer, inte minst Norge och Finland, har man statligt deläggande av olika delar. Det har man i första hand utifrån ett säkerhetsperspektiv. Historiskt har vi haft detta i Sverige, i mångt och mycket ända fram till avrustningen, även om det kanske inte gällde allt till fullo.

Jag skulle gärna höra lite grann om hur försvarsministern och regeringen resonerar när det gäller den här frågan, framför allt utifrån ett säkerhetsperspektiv. Jag säger inte att det alltid är av godo att ha det i statens regi, men man kan ändå ha delar där. Det kan se lite olika ut.

Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Johan Andersson, för en viktig interpellation!

När det kommer till privatiseringen av försvarsindustrin var det en hedersman som genomförde den, Björn von Sydow. Den sista delen, som var kopplad till Celsius, såldes ut 1998, och därefter har vi haft en privatägd industri i Sverige. Den har varit konkurrenskraftig, och den har tjänat oss väl.

Jag tycker precis som Johan Andersson att frågan om rådighet är viktig att belysa. Nu finns det möjligheter att säkerställa det genom det tillverkningsställstånd som ISP utfärdar. Det kräver bland annat en svensk vd och också ett antal svenska ledamöter i styrelsen. På det sättet kan vi säkra kontroll över det här, även kopplat till IPR-rättigheter och samarbete med Försvarets materielverk och Saab. Vi har hittills inte identifierat något problem när det kommer till försvarsföretag.

När det gäller den andra frågan kopplat till förstatligandet av försvarsindustrin är jag inte säker på att det är bästa sättet att få en ökad produktion. Jag vill bara ge ett konträrt exempel. Ukraina är det land som har lyckats bäst med en försvarsindustriell reform i Europa. Det vi donerade börjar ta slut, och då har man ökat sin produktion. Ukraina valde då att gå en annan väg. För att effektivisera avreglerade man en stor del av försvarsindustrin när det kom till lagar och förordningar. Man gick från 100 företag upp till 800 företag, och man privatiserade. Man ökade konkurrensen i Ukraina, och i dag sjunker faktiskt priset på

försvarsmateriel i Ukraina. Problemet är att den ukrainska staten inte har möjlighet att finansiera.

Jag tror alltså inte att förstatligande kommer att öka produktionen, och det är ökad produktion vi behöver – framför allt nu när vi ska upprusta väldigt snabbt. Men vi får väl ta det i nästa debatt, Johan Andersson.
(Applåder)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 7 Svar på interpellation 2025/26:238 om Sverige som rymdnation inom militär satellitförmåga

Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Markus Selin har frågat mig vilka konkreta åtgärder jag avser att vidta för att Sverige ska behålla och vidareutveckla sin förmåga inom militär satellitkommunikation. Han har också frågat mig hur jag säkerställer att Försvarsmaktens behov av rymdbaserade tjänster omsätts i svensk rymdpolitik och investeringar.

Rymden är en strategisk domän. Militär rymdförmåga utgör en viktig del för Sverige som rymdnation. En av pelarna i försvars- och säkerhetsstrategin för rymd är en portfölj av rymdförmågor och rymdtjänster till stöd för totalförsvaret.

Regeringen har tilldelat Försvarsmakten 1 miljard mellan 2024 och 2032 för att förbättra den militära rymdlägesbilden, utveckla egna satelliter för spaning och övervakning samt möjliggöra uppskjutning av militära satelliter från Esrange.

Under hösten 2025 beslutade regeringen att satsa ytterligare över 1,3 miljarder på anskaffning av satelliter för spaning och övervakning. Detta så kallade läglighetsköp syftar till att snabbare stärka förmågan till underrättelseinhämtning och långgräckviddig bekämpning.

I regeringens försvarsindustristrategi aviserade regeringen etableringen av totalförsvarets rymdprogram. Detta är regeringens initiativ för att realisera rymdportföljen och säkerställa en samlad rymdförmåga för totalförsvaret. Rymdprogrammet utgör således ett konkret verktyg för att säkerställa att Försvarsmaktens behov av rymdbaserade tjänster omsätts i svensk rymdpolitik och investeringar.

Sverige ska verka för att uppnå rådighet tillsammans med allierade avseende säker satellitkommunikation som ger täckning över Arktis till stöd för ledning.

Regeringen vidtar flera åtgärder för att diversifiera tillgången till satellitkapacitet för både statlig, kommersiell och militär satellitkommunikation.

Anf. 9 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Tack till försvarsministern för svaret!

Jag vill börja med att betona att den här interpellationen handlar om ett område som är oerhört angeläget i just detta nu när vi står här och debatterar och som blir mer avgörande för Sveriges försvarsförmåga dag

för dag. Jag tror mig veta att jag och försvarsministern i stora drag är tämligen överens om angelägenheten i detta för Sverige som rymdnation.

Fru talman! Jag vill också säga att försvarsministerns svar är ambitiöst. Jag ska vända och vrida lite på det för att visa vad jag tror att vi behöver göra mer tillsammans.

Inriktningen håller jag med om, men svaret är vaggare när det gäller genomförandet. Försvarsministerns svar beskriver vilja, pengar och program. Jag skulle vilja framhäva att det saknas mer konkretion kring rådighet, tidsplan, konkreta operativa initiativ, beroenden och prioriteringar – särskilt kring militär satellitkommunikation, vilket var själva kärnan i en av mina två frågor till försvarsministern.

Försvarsmakten måste kunna förlita sig på svensk satellitkapacitet och rymdbaserade tjänster, inte bara i teorin och i strategier utan i praktiken. Ja, Sverige har goda förutsättningar genom Esrange. Ja, Sverige har en stark rymdindustri. Ja, Sverige är ett ingenjörsländ. Ja, Sverige har ett geografiskt bra läge i norra Europa. Men det är också tydligt att utvecklingen i vår omvärld sker mycket snabbt.

Jag kan nämna som en återblick att under socialdemokratiska regeringar åren 2014–2022 togs flera viktiga steg för att stärka Sverige som rymdnation. Rymdstrategin uppdaterades, och Esrange utvecklades till en strategisk nationell resurs. Sverige tog mer plats i ESA, och Sverige tog mer plats i EU:s rymdsamarbeten.

Totalförsvaret började återuppbyggas under dessa år, och försvarsanslagen började öka rejält. Därmed identifierades även rymd- och underrättelseförmågor som framtidskritiska. Försvarsindustrins roll i de diskussionerna kan inte nog betonas. De strategiska partnerskapen stärktes, och rymdindustrin är en viktig del av detta ekosystem.

Mot denna bakgrund skulle jag vilja ställa några ytterligare frågor till försvarsministern.

Försvarsministern redogör för viktiga satsningar på spaning och underrättelse, men min interpellation gäller som sagt militär satellitkommunikation för ledning, samband och uthållighet. Kan försvarsministern redovisa vilken egen svensk militär kommunikationsförmåga som faktiskt byggs?

Försvarsministern talar om rådighet tillsammans med allierade. Men rådighet provas inte i samverkan, utan den provas i kris. En aktuell fråga blir då: Vem avgör tillgång, prioritet och kontinuitet om flera länder i försvarssamarbeten samtidigt behöver samma satellitresurser?

Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Jag ska ge Markus Selin åtminstone delvis rätt – jag tyckte också att det skedde bra saker på rymdområdet under förra mandatperioden, men det var inte på det militära området. Det saknade jag faktiskt.

Låt oss gå tillbaka och titta på det totalförvarsbeslut som togs i december 2020. Jag tror att Markus Selin var i försvarsutskottet då. Självt var jag ordförande

i utskottet. I det beslutet tror jag att rymd nämns med fem rader, i alla fall när det gäller svensk förmåga.

I det försvarsbeslut som vi tog i december 2024 är rymd en central och bärande del, så jag vågar påstå att det har skett mycket mer under den här mandatperioden på just försvarsområdet. Det är naturligtvis inte bara regeringens förtjänst, utan det har att göra med omvärldsutvecklingen att rymd har blivit mycket viktigare. Men det faktum att vi har fått en strategi på plats med försvars- och säkerhetspolitiska aspekter av rymd tycker jag är viktigt. Det var något som departementet drev igenom för att åstadkomma just det som Markus Selin efterfrågar, och det är prioritering och allokering av resurser.

Vi har två aspekter av detta. Den första är basplatta rymd, som jag delvis pratade om i svaret. Det är lite drygt 1 miljard till det. Den andra är läglighetsköpen på 1,3 miljarder. Vi får nu precis det som Markus Selin efterfrågar: egen rådighet genom ett tiotal egna satelliter. Det är faktiskt ett genombrott för oss när det kommer till satelliter.

Vi börjar också ta igen det som andra länder har utvecklat. Har vi egen förmåga på detta? Det är en relevant fråga. Det finns företag som delvis levererar tjänster till detta. Ovation är ett företag som kan erbjuda detta.

Det finns också ett omfattande internationellt samarbete när det gäller rymden. Sverige ingår i det som heter Northlink, som handlar om att de Natoallierade ska kunna stärka sin konnektivitet inte minst när det gäller de arktiska områdena. Där är det väldigt viktigt med satelliter. Vi ingår även i det som heter APSS, som också är ett Natosamarbete inom rymddomänen.

Jag tycker att det har skett väldigt mycket i förhållande till hur det har varit på rymdområdet under tidigare mandatperioder, delvis för att vi har prioriterat detta.

Rymd är, som Markus Selin vet, ett viktigt område av tre övergripande skäl. Det handlar om positionering, som är viktigt för det militära området. Det handlar om spaning – jordobservation för civilt försvar och spaning för militärt, som man uttrycker det. Och det handlar naturligtvis om kommunikation.

Det som har varit en väldigt stor katalysator för svensk rymdindustri är det samarbete vi har med Ukraina – jag återkommer till det. Där har vi lärt oss enormt mycket. Det är första gången som vi upplever ett helt transparent slagfält. Vi vet ju alla var de militära resurserna och förmågorna är, och det vet vi i huvudsak genom rymdbaserade system som man sedan fusionerar med sensorer och drönare. Detta skapar också helt nya behov för oss kopplat till långgräckviddig förmåga och targetering.

Det har alltså skett väldigt många framsteg. I juni i fjol undertecknade jag själv en avsiktsförklaring med min ukrainske kollega om hur Sverige och Ukraina kan vidareutveckla rymdsamarbetet. Jag kan återkomma till det, men där har vi jobbat i praktiken. Ett antal företag från Sverige har varit leverantörer och lämnat väldigt viktiga tjänster.

Anf. 11 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Tack, försvarsministern, för svaret!

Jag skulle vilja gå ned till detaljnivå och konkretisera detta. Jag förstår att allt inte går att säga offentligt när man börjar böttna i frågorna, men jag tror att jag och försvarsministern kan ta några steg till. Jag vill återigen tacka för de svar försvarsministern hittills har gett.

Jag vill, som jag gjorde i mitt första anförande, understryka att strategier, program och samarbeten är bra och behövs. Jag skulle dock vilja höra mer om konkreta prioriteringar, om vad behovet är och hur behovsspecifikationen ser ut samt om mätbara åtaganden och faktisk genomförandekraft när det gäller vår gemensamma rymdförmåga.

Vi ser just nu att jämförbara länder tydligt prioriterar egen rymdförmåga – inte som ett alternativ till samarbeten, utan de satsar både på sin egen förmåga och på viktiga samarbeten.

Med risk för att förekomma lite kan jag också nämna något som ligger några steg framåt. För oss socialdemokrater handlar det här om att utveckla nationell förmåga och kompetens och om att modernisera upphandlingsprocesser. Vi ska säkerställa att staten är en aktiv och långsiktig beställare på rymdområdet. Mot den bakgrunden menar jag också att rymdfrågorna nu måste lyftas upp från att vara ett kompletterande område bland annat inom totalförsvarspropositionen så att det här blir mätbart och får en reell operativ effekt. Som försvarsministern vet är det inte förrän vi kopplar ihop strategierna med resurser, tidsplaner, uttryckta behov, ansvarsfördelning och materielbeslut som det till slut faktiskt blir en konkret försvarsförmåga.

Min fråga kvarstår, fru talman: Hur säkerställer regeringen och försvarsministern att den militära satellitförmågan och i synnerhet säker satellitkommunikation för ledning och samband inte blir sidospår i försvarsplaneringen utan ett prioriterat område i kommande beslut, i materielplaner och i forskning och innovationssatsningar? Jag vet ju att detta ligger nära försvarsministerns intresse sedan tidigare.

Fru talman! Jag tänkte beröra förmågegapen, något som är kopplat till mina tidigare frågor. Hur ser försvarsministern på de fem närmaste åren? Vilka steg och mått kommer vi att ta? Hur avser regeringen och försvarsministern att täppa till de förmågegap som försvarsministern ser i vår rymdförmåga? Sist men inte minst: Har Försvarsmakten den rådighet och uthållighet som krävs när det här verkligen ska genomföras och när det väl gäller?

Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Tack, Markus Selin, för alla frågor! Jag ska göra vad jag kan för att beta av dem – det var ju en radda.

Låt mig idka lite självkritik. Det jag tycker att vi behöver bli bättre på är kommersialiseringen när det gäller rymden. Där ser vi att andra länder som skulle kunna vara jämförbara ligger framför oss. Jag tänker

på Nederländerna, Norge och Finland. Är det någonting vi vet om rymdsektorn eller Space X eller vad vi nu gillar så var detta kommersialisering av rymden.

Vi är duktiga på rymdforskning, och vi har gamla anor med Esrange och så vidare. Men det handlar om att fånga kommersialiseringen och få ett civil-militärt samarbete. Jag tycker att vi skulle kunna åstadkomma ännu mer när det gäller det här. Det tycker jag är viktigt.

Vad är det som är viktigt med rymddomänen? Det är tjänster som man behöver från rymddomänen. Jag tycker att tre saker är väldigt viktiga. Det är naturligtvis en egen rådighet kopplat till underrättelsetjänst, alltså spaningssatelliter för att kunna följa olika trupprörelser i vårt närområde. Det får vi nu. Det är ingen hemlighet att vi följer Ryssland, framför allt i vårt eget närområde. Det kommer vi till dels också att få med de nya militära satelliter vi får rådighet över.

Det andra vi behöver är satellitförmågor när det gäller det som på engelska heter targeting och på svenska målval. För att vi ska utveckla den långgräckviddiga förmågan måste vi också kunna identifiera var motståndarna har sina militära resurser. Det här handlar till dels om det arbete vi gör när vi bygger upp ett mycket starkare luftförsvar. Vi behöver också jobba med breddluftvärn. Regeringen presenterade i Sälen en satsning på 15 miljarder för att skydda Sverige, inte bara när det gäller de militära installationerna utan också de civila. Det är ett sätt att kunna hantera inkommande robotar.

Ibland är det dock bättre att skjuta bågskytten än att slå ut pilarna. Därför är det viktigt att Sverige också utvecklar en långgräckviddig militär förmåga, och vi har tagit mått och steg i detta som vi ser fram emot att vidareutveckla.

Det tredje inom rymddområdet som jag vill prioritera är Sveriges integration in i det som heter IAMD, alltså integrerat luft- och missilförsvar. Det är också någonting som Försvarsmakten efterfrågar. Det handlar om att binda ihop den långgräckviddiga förmågan, det handlar om att binda ihop sensorer och det handlar om att binda ihop rymdförmågan för att kunna anpassa detta till det moderna slagfältet. Ett antal åtgärder genomförs för att kunna åstadkomma det.

Jag tycker att det är viktigt att framhålla de saker som har skett under rätt begränsad tid tack vare hårt arbetande individer i Försvarsmakten. Jag vill få sagt till protokollet att vi sände upp vår första militära satellit i augusti 2024 genom det som heter GNA 3. Vi har också ett samarbete med Danmark som heter Bifrost. När vi börjar arbeta mer integrerat och handfast med att kunna sända upp egna satelliter får vi det Markus Selin efterfrågar, vilket är ett större strategiskt oberoende och att vi utvecklar vår egen förmåga.

Markus Selin är ingenjör, så han kan det här bättre än mig, men det som också är kopplat till rymddomänen är att överföringskapaciteten och militariseringen gör att man har brutit kostnadskurvorna. Det är därför det är en veritabel explosion av satelliter. Sverige ska naturligtvis också vara framgångsrikt i att använda

satelliten. Vi kommer att gå från omkring 7 000 satelliter i dag till uppåt 40 000 eller 50 000 satelliter om några årtionden.

Anf. 13 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Jag kan återigen säga att jag är hyfsat tillfreds med försvarsministerns svar. Det är till min belåtenhet att vi har en samsyn i de här viktiga och långsiktiga frågorna, som sträcker sig flera mandatperioder framåt i tiden.

Jag tycker att försvarsministern ska ha ett tack för att han har svarat på många av mina frågor här i talarstolen i dag. Med risk för att jag ställer för många frågor får jag faktiskt anstränga mig för att hitta en eller kanske två frågor som försvarsministern inte riktigt hann plocka upp.

En fråga gällde förmågegapen. Hur ser själva behoven ut här och nu hos till exempel Försvarsmakten? Finns det mätetal om mått och steg där som vi kan jämföra med ända upp till strategin? Det får försvarsministern gärna kommentera.

En annan fråga är visserligen ganska tråkig, men den är dagsaktuell: Hur gör vi? Hur gör Sverige när det ska prioriteras mellan olika allierade och mellan olika försvarssamarbeten? Vi har en begränsad mängd bandbredd när det gäller kapacitet upp till rymden. Hur ska detta prioriteras med våra allierade i olika försvarssamarbeten? Den frågan är som sagt aktuell.

Jag väljer att avsluta här, fru talman, och ser fram emot försvarsministerns två avslutande svar.

Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Fru talman! Ytterst är det Försvarsmakten som är bäst beskaffad att göra den prioriteringen. Politiken sätter ramarna och ser till att det finns balans mellan mål och medel, och sedan kommer Försvarsmakten naturligtvis att väga in prioriteringen i resursallokeringen.

Vi står rätt väl rustade att göra detta. Som Markus Selin vet har flygvapnet ansvar för rymddomänen, och vi har nu en daglig rymdlägesbild. Vi har en rymdchef och en rymdavdelning, som jag har besökt, vid flygstaben kopplat till flygvapnet. Det gör att vi gradvis arbetar oss in i rymddomänen, praktiskt och operativt, för att komma framåt i de här frågorna.

Kopplat till vad vi lär oss när det gäller våra behov kan jag utan att gå in på detaljer säga att det, precis som på rymddomänen, finns förmågemål. Vi är en allierad, vilket kommer att prägla en del av de behov vi har på den punkten. Som en allierad får vi militära förmågemålsättningar inom olika domäner. Dessa omges dock, på förekommen anledning, av sekretess.

Låt mig avslutningsvis säga att något som vi gör och som vi lär oss väldigt mycket om telekrig av är att Sverige och Tyskland inom ramen för Ukraine Defense Contact Group leder arbetet med att stötta Ukraina i telekrigsförmågan. Det finns naturligtvis en uppenbar koppling mellan rymd och telekrig, eftersom det handlar om konnektivitet.

Ukrainarna har varit rätt beroende av vissa amerikanska leverantörer, och man vill diversifiera sig. När det gäller telekrigsdimensionen är det självklart bra med olika typer av konnektivitet, och det arbetar vi med – samtidigt som vi har en rymdstrategi för försvarsaspekter. Vi har också ett rymdprogram, och för några veckor sedan fattade vi beslut om att inom ramen för läglighetsköp köpa ända upp till tio militära satelliter.

Tack för debatten, Markus Selin!

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2025/26:247 om räddningstjänstens framtida kompetens- och rekryteringsbehov

Anf. 15 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Johan Andersson har frågat mig vad regeringens förslag till framtida kompetensförsörjning för räddningstjänsten är, om jag och regeringen avser att föreslå ett utbildningssystem för att bli anställd inom räddningstjänsten och vad skälet är om vi inte avser att göra det.

Som vi har påmint om med anledning av kriget i Ukraina har räddningstjänsten en vital roll under krig. Räddningstjänsten behöver bland annat kunna hantera omfattande och svåra följder av fjärbekämpning med robotar; exempelvis måste man kunna rädda människor som har fastnat under raserade byggnader. Med tanke på denna livsviktiga roll är det av stor vikt att det finns en väl fungerande kompetensförsörjning inom räddningstjänsten.

Regeringen sätter ett stort värde på de insatser som räddningstjänstpersonal genomför för att skydda människors liv och hälsa samt egendom och miljö. Räddningstjänsten är en hörnsten i vårt civila försvar och en trygghet för alla i Sverige.

Räddningstjänsten är huvudsakligen ett kommunalt ansvar. Det är ett ansvar för kommunerna att utifrån lokala förhållanden och riskbilder säkerställa att det finns personal med nödvändig kompetens inom räddningstjänsten. Detta följer av lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Det finns inte några obligatoriska nationella examenskrav i fråga om räddningsarbete. Staten ska dock erbjuda stöd och utbildningar på räddningstjänstområdet. Myndigheten för civilt försvar ska bedriva utbildningar som leder fram till examen i fråga om bland annat räddningsarbete. Detta regleras i förordningen (2003:477) om utbildning i skydd mot olyckor.

Myndigheten för civilt försvar ser för närvarande över sin heltidsutbildning för brandmän. Inriktningen är att längden på utbildningen ska kortas från fyra till tre terminer och att de operativa färdigheterna ska ges ett tydligare fokus. Avsikten är också att basförmågan inom räddningstjänst under höjd beredskap ska inkluderas i utbildningen. En utgångspunkt vid översynen

är att det bör vara möjligt att tillgodoräkna sig tidigare utbildning och yrkeserfarenhet för att på så sätt snabbare kunna slutföra utbildningen.

I arbetet med att utforma den nya utbildningen har Myndigheten för civilt försvar regelbundet träffat representanter från räddningstjänstrådet och Sveriges Kommuner och Regioner för att diskutera behov och förutsättningar. Vidare har en enkätundersökning genomförts bland landets räddningstjänstorganisationer, och en referensgrupp bestående av företrädare för kommunal räddningstjänst har aktivt deltagit i arbetet med att konkretisera behov och förväntningar på den framtida utbildningen. Antagning till den nya utbildningen planeras till våren 2026, för utbildningsstart under hösten samma år.

Jag vill i detta sammanhang också framhålla att regeringen vidtar angelägna åtgärder för att stärka de kommunala räddningstjänsternas förmåga att genomföra insatser under höjd beredskap och ytterst krig. Vikten av en väl fungerande räddningstjänst under sådana förhållanden kan inte nog understrykas.

Regeringen beslutade i ett snabbspår i december 2023 att totalförsvarspliktiga ska vara skyldiga att fullgöra repetitionsutbildning med civilplikt inom bland annat kommunal räddningstjänst. Sedan september 2024 har 1 300 personer genomgått en sådan utbildning, och i år planeras för 900 utbildningsplatser.

Dessutom fattade regeringen i slutet av 2025 beslut som innebär att totalförsvarspliktiga från och med 2026 kan komma att bli skyldiga att mönstra och genomgå lång grundutbildning med civilplikt inom räddningstjänst, och en rad andra verksamhetsområden, på motsvarande sätt som vid värnplikt. Detta är av stor betydelse för samhällets samlade förmåga under höjd beredskap och ytterst krig.

Som en följd av denna breda aktivering av civilplikten har regeringen i januari 2026 gett Myndigheten för civilt försvar i uppdrag att senast från och med tredje kvartalet 2027 genomföra grundutbildning inom kommunal räddningstjänst efter mönstring.

Kommunerna har således ett självständigt och viktigt ansvar för att med stöd av staten säkerställa att deras personal för räddningstjänst har nödvändig kompetens. Dessutom pågår det åtgärder för att utveckla och effektivisera statens heltidsutbildning för brandmän samt för att förstärka de kommunala räddningstjänsternas förmåga under höjd beredskap och ytterst krig. Jag kommer att noggrant följa den fortsatta utvecklingen på räddningstjänstområdet i dessa avseenden.

Anf. 16 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för ett bra och fylldigt svar. Jag har några följdfrågor kopplat till svaret, men det fanns många bra delar i det. Frågan var också väl beskriven.

Räddningstjänsten är otroligt viktig i den här delen; det visar inte minst situationen i Ukraina. Det handlar i allra högsta grad om Sveriges totalförsvarsförmåga. I dag finns det ungefär 140 räddningstjänstorganisationer i Sveriges kommuner, varav 94 har

heltidsbrandmän. Det finns cirka 700 hel- och deltidbrandstationer runt om i landet. Ungefär 16 000 personer arbetar i dag i räddningstjänstens utryckningstjänst, varav cirka 5 000 på heltid. Ungefär 10 000 jobbar som så kallade ribbare, räddningspersonal i beredskap.

Det här innebär att utbildningsdelen är en viktig fråga. Kommunalarbetareförbundet har tagit fram ett dokument som heter *Brandmännens utbildning och kompetens*. Statsrådet ska få ett exemplar av mig senare, även om jag tror att han har sett det tidigare. Dokumentet pekar på vikten och värdet av kompetensförsörjning.

Runt om i landet pågår det ett arbete för att klura ut just hur den framtida kompetensförsörjningen och det framtida utbildningssystemet ska se ut. Flera räddningstjänstorganisationer tittar på egna modeller, och därför tycker jag att det är nödvändigt att Myndigheten för civilt försvar tar över taktpinnen i det här arbetet. Det statsrådet har beskrivit i just den här delen tycker jag känns bra, det vill säga att man har gett uppdraget och håller på och tittar på frågan för att få till de här delarna.

Vi har också civilplikten, som kommer att innebära en annan situation när det gäller detta. Jag hoppas att civilplikten kan vara en grund för räddningstjänstens kompetensförsörjning på sikt. Även inom räddningstjänsten ser vi nämligen pensionsavgångar – det är kanske inte akut just nu, men det ser olika ut runt om i landet – och man märker att det är svårt att rekrytera framför allt deltidsbrandmän. Det gäller särskilt ute i landsbygd, vilket naturligtvis också påverkar.

Räddningstjänstens uppdrag har verkligen förändrats. Statsrådet beskrev hur situationen ser ut. Förr handlade det väldigt mycket om att snabbt åka ut för att göra en insats. Man släckte, eller vad man nu gjorde, och åkte sedan tillbaka igen. I dag är det kopplat till så mycket mer.

Min fråga till statsrådet är hur han ser på det arbete som pågår i de olika räddningstjänstförbunden med att titta på utbildningsdelarna och att hitta möjligheter till lokala lösningar för att kunna bedriva utbildning och på så sätt lättare kunna rekrytera. Vi har den centrala utbildningen, om jag får kalla den så, från MCF och de skolor som finns runt om i landet. Det finns dock även ett stort intresse för att hitta lokala, eller regionala, lösningar för att kunna göra detta runt om i landet. Vilken syn har statsrådet och regeringen i denna del?

Anf. 17 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Johan Andersson, för frågan!

Jag tycker att frågan är angelägen. I sin uppföljande fråga belyste Johan Andersson också ett antal aspekter som är av stor relevans för att få höjd förmåga i räddningstjänsten.

Jag vill vara den förste att säga att jag bejakar de initiativ som finns för att bredda utbildningsutbudet. Tanken med att göra om och korta SMO-utbildningen, alltså den utbildning som staten ger, är dels att ge den

en tydligare praktisk inriktning, dels att man ska kunna ta steget in i den från andra utbildningssteg. Om man till exempel har arbetat som deltidsbrandman och vill gå SMO-utbildningen ska man kunna komma in i ett kortare steg och genomföra ungefär halva utbildningen. Detta sänker i sin tur trösklarna för folk att vidareutbilda sig, stärka sin egen kompetens och förmåga och ta steget till att börja arbeta som exempelvis heltidsbrandman.

Jag tycker i grunden att det här är bra. Omformningen av utbildningen skapar också förutsättningar att utbilda fler. Vi ser att det finns ett stort behov. Antalet räddningstjänstmedarbetare i fredstid borde öka. Vi behöver också bygga en krigsorganisation som gör att vi dramatiskt kan öka antalet medarbetare i räddningstjänsten i händelse av höjd beredskap eller i värsta fall krig. Det är också detta som regeringen just nu vidtar mått och steg för. Det är i grunden bra.

Jag vill säga något om räddningstjänsten generellt och om dess förmåga till kompetensförsörjning och vidareutbildning.

Vi här inne utgör ju inte parter på arbetsmarknaden, men jag kan ändå konstatera att det avtal som har slutits mellan SKR och avtalstecknande fackförbund i det här fallet för med sig konsekvenser. Vi får se hur parterna själva väljer att utvärdera avtalet.

Det är naturligtvis angeläget att det finns avtalslösningar på den här delen av arbetsmarknaden som gör att folk vill söka sig till räddningstjänsten och att räddningstjänsten kan behålla sin personal. Det är angeläget att det inom ramen för schemaläggning finns förutsättningar att bedriva fortbildning av befintlig personal. Vi får väl se hur parterna själva väljer att utvärdera det nu gällande avtalet när det har varit i kraft ett tag.

Anf. 18 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag kan börja med att säga något när det gäller avtalet. Som statsrådet känner till finns det ett partssammansatt organ som tittar på det här med utvärdering av hur avtal är formulerade. Det är en förändring som gjordes utifrån den så kallade elvatimmarsregeln och ett EU-fördrag som Sverige och alla andra EU-länder har ratificerat. Det finns flera delar som är kopplade till detta. Det pågår ett arbete här, och vi får se var det landar.

Jag tyckte att det lät positivt att man öppnar för att kunna hitta regionala lösningar. Jag tycker också att det är en bra andemening att man ska kunna räkna in tidigare yrkeskompetens; jag tolkar det som att detta finns med i MCF:s uppdrag. Detta innebär att möjligheten att detta blir bra är väldigt stor.

För egen del kommer jag att följa den här frågan, för jag tycker att den i allra högsta grad är angelägen. En fungerande räddningstjänst är i allra högsta grad en del av det civila försvaret. Det verkar som att jag och ministern har samsyn i denna del.

Vi kommer att ha ett utbildningsseminarium för riksdagsledamöter den 28 januari, kopplat till de här frågorna, tillsammans med MCF, Pliktrådet och andra aktörer i den här delen. Skälet till det är att det har

uppstått en diskussion runt om i landet om hur denna fråga kommer att hanteras.

Det här är ju ett gränssnitt. Det är kommunerna som har ansvaret ute i landet, men just utbildningsdelen är också en statlig angelägenhet. Ansvaret är delat, och därmed blir det lätt så att det hamnar mellan stolarna. Jag känner mig dock trygg med det svar som statsrådet har gett. Regeringen ser den här delen och har gett MCF ett tydligt uppdrag att jobba med dessa frågor, vilket känns bra.

Det återstår att se var vi landar och vad som kommer att ske kopplat till detta. Vi får väl återkomma i frågan framgent när det har utkristalliserats lite mer och när vi vet var det landar framöver.

Anf. 19 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tackar Johan Andersson för synpunkten. Jag uppfattade ingen avslutande fråga.

Jag tycker att det är bra att vi har samsyn här. Jag tycker också att det är bra att Johan Andersson lyfter fram frågan om räddningstjänstens förutsättningar i riksdagens talarstol och att vi får förmånen att komma hit och diskutera de här frågorna. Detta är viktigt. En räddningstjänst som kan fungera över hela hotskalan är en instrumentell del av Sveriges förmåga i det civila försvaret.

Vi kommer från en historia där räddningstjänsten enbart varit dimensionerad för en fredstida olycka – så har det varit de senaste 25 åren eller någonting sådant. Det är viktigt att vi nu byter kurs i denna fråga, och jag uppfattar det som att det finns ett stort stöd för den linjen.

Vi måste se till att alla bitar faller på plats så att vi har förutsättningar att utbilda ny räddningstjänstpersonal på ett ändamålsenligt sätt. Parterna måste ta sitt ansvar när det gäller avtalsbiten så att det finns förutsättningar för en räddningstjänst som kan accelerera snarare än bromsa. Ibland får jag lite oroväckande signaler från medarbetare i räddningstjänsten i den delen.

Även om regeringen inte utövar något direkt inflytande i denna fråga är det naturligtvis en fråga som regeringen har anledning att följa nära. Hela politikens inriktning är att räddningstjänstens förmåga ska öka, inte tvärtom. Det finns många delar i detta. Det handlar bland annat om ytterligare tillförsel av medel till räddningstjänsten vid höjd beredskap, om civilpliktiga och om en ny krigsorganisation.

Till syvende och sist handlar det om att också den ordinarie, fredstida verksamheten måste fungera. En bra utbildningsplattform är ett fundament för detta. Det är naturligtvis också viktigt att det finns avtal mellan parterna som tjänar det syftet.

Anf. 20 JOHAN ANDERSSON (S):

Fru talman! Jag ska bara nappa på det sista som statsrådet sa om avtalstecknandet. Både statsrådet och jag är väl medvetna om att detta är en fråga mellan parterna, men vi ska naturligtvis följa den. På nationell nivå har vi ett ansvar för att det fungerar på hela den

svenska arbetsmarknaden, inte minst inom räddningstjänsten.

Jag har stora förhoppningar på att man hittar lösningar så att detta blir bra i slutänden. Det är viktigt att vi från den nationella nivån lägger grunden när det gäller utbildningsdelen så att även de bitarna finns.

Jag tycker att det här visar att detta är en väg framåt. Jag kommer som sagt att återkomma. Jag kommer att följa frågan och se var det landar.

Jag tackar statsrådet för debatten.

Anf. 21 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag tackar Johan Andersson för interpellationen, frågorna och diskussionen. Jag uppfattar att vi i allt väsentligt har samsyn i de här frågorna. Johan Andersson kan känna sig förvissad om att den här regeringen kommer att fortsätta att arbeta med att höja förmågan i den svenska räddningstjänsten, för den är en instrumentell del av det totalförsvar som nu växer fram.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2025/26:265 om tillbakadragande av långsiktigt utvecklingsbistånd

Anf. 22 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Nu har vi ingen pappaledighet för statsråd i Sverige, utan man är fullt ut konstitutionellt ansvarig gentemot svenska folket och riksdagen. Efter några veckor hemma med min son kan jag ändå säga att jag verkligen har saknat interpellationsdebatterna med min favoritsocialdemokrat Olle Thorell. Det känns väldigt bra att få göra comeback här i talarstolen.

Fru talman! Olle Thorell har frågat mig om regeringen har genomfört en analys inför beslut om utfasning av bilaterala strategier för Bolivia, Liberia, Moçambique, Tanzania och Zimbabwe och särskilt undrat hur regeringen har analyserat konsekvenserna för civilsamhällsorganisationer och lokala samarbetspartner som under lång tid varit beroende av svenskt stöd. Thorell har därtill frågat om jag tagit initiativ till en konsekvensanalys av nedläggningen av tre svenska ambassader.

Låt mig inledningsvis konstatera att vi är mitt i den största reformeringen av svenskt bistånd på många decennier. I december 2023 fattades beslut om reformagendan *Bistånd för en ny era – Frihet, egenmakt och hållbar tillväxt*. Sedan regeringen tillträdde 2022 har nästan samtliga målsättningar genomförts eller initierats.

Jag vill samtidigt påminna om att den ryska aggressionen har skakat vår världsordning. Detta kräver nya vägval och skarprioriteringar. För att ytterligare stärka stödet till Ukraina, som är vår främsta utrikespolitiska prioritering, behöver Sverige fortsätta omläggningen av det svenska biståndet.

Det är mot den bakgrunden som regeringen beslutat att fasa ut strategierna för bilateralt bistånd till Bolivia, Liberia, Moçambique, Tanzania och Zimbabwe. Det var inga enkla beslut, men vi fattade dem för att kunna öka stödet till Ukraina. Som vi ser det försvarar Ukraina inte bara sin egen frihet och trygghet utan även vår. Stödet till Ukraina är vår moraliska skyldighet.

Jag vill påminna Thorell om att det svenska biståndet har varit väldigt utspritt. En ökad fokusering behövs. När regeringen tillträdde 2022 hade vi 24 landstrategier. Nu har vi dragit ned det till 13 landstrategier under 2026.

Låt mig vara transparent: En utfasning kommer också att betyda att bra och viktig verksamhet påverkas och avslutas. Men det är vår uppgift som regering att även ha förmåga att fatta tuffa beslut. Samtidigt kan det konstateras att inget land har lyfts ur fattigdom enbart genom bistånd. Det krävs mer. Inte minst behövs det handel, kunskapsutbyte och fungerande institutioner.

I samband med utfasningen av de bilaterala biståndsstrategierna avvecklas ambassaderna i Bolivia, Liberia och Zimbabwe. De diplomatiska relationerna med dessa länder är fortsatt viktiga och kommer att hanteras genom till exempel sidoackreditering från annat land i respektive region. Att karaktären på relationer förändras över tid är fullt naturligt.

Förändringarna föregicks av löpande bedömningar och analyser och av kontinuerlig kontakt med våra ambassader och Sida. Utfasningen av biståndet sker på ett ansvarsfullt och ordnat sätt, samtidigt som grunden läggs för ett förändrat partnerskap med gemensamma handels- och utrikespolitiska intressen i centrum.

Det är som sagt inga enkla beslut. Behoven i världen är om inte oändliga så fortsatt mycket stora, vilket dock den svenska statsbudgeten inte är. Som jag tidigare har nämnt förstår jag att viktig verksamhet blir föremål för nedskärning, men vi fattar dessa beslut för att kunna öka vårt stöd till Ukraina.

Regeringen har även valt att värna stödet till civilsamhället under CSO-strategin. CSO-strategin omfattas inte av geografiska begränsningar och kan därmed fortsatt spela en viktig roll även i länder där Sverige fasar ut bilateralt stöd. Detta gäller inte minst stöd till organisationer som verkar i svåra kontexter och för de allra mest utsatta och sårbara.

Jag vill avslutningsvis understryka att Sverige fortsatt är en av världens mest generösa biståndsgivare. Det ska vi vara stolta över.

Anf. 23 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Sist statsrådet och jag hade interpellationsdebatt var det på statsrådets födelsedag, som en liten present. Nu får statsrådet anledning att kliva ur mjukisarna, raka sig, ta på sig kostymen och komma tillbaka till vardagen i riksdagen för att debattera viktiga frågor. Det hedrar statsrådet att han utnyttjar sin föräldraledighet. Jag kan tycka att det är lite konstigt

att man inte kan vara föräldraledig på riktigt utan även är minister hela tiden.

Med detta lagt åt sidan vill jag tacka statsrådet för svaret. Men jag är förstås inte helt tillfreds med det. Statsrådet säger att det är en reformering, men det är en demontering. För första gången på 50 år har Sverige lämnat principen att avsätta 1 procent i bistånd. Man lämnar Tanzania, Zimbabwe, Liberia, Bolivia och Moçambique, några av världens mest fattiga och utsatta länder.

Man använder Ukraina som en ursäkt för att kanalisera om gigantiska resurser. Ukraina får snart mer bistånd än hela Afrika sammanlagt. Det är klart att vi ska stötta Ukraina på alla sätt – militärt, ekonomiskt, politiskt och humanitärt. En stor del av biståndsbudgeten behöver gå dit, men inte till varje pris. Som ministern säger har det ett pris att överge dessa länder. Det har ett pris för de kvinnor som inte längre får tillgång till mödrahälsovård. Det kan också vara fråga om civilsamhällesorganisationer som jobbar med att utveckla jordbruksmetoder och få till företagsamhet, så att man kan försörja sig själv. Det är oerhört många viktiga och angelägna projekt som drabbas hårt i de här svårt utsatta länderna.

När Sverige lämnar dessa länder fylls vakuumet av andra. Det är ett säkerhetspolitiskt faktum: När Sverige vänder ryggen och stirrar lite mer i sin egen navel än ut över horisonten kommer andra länder och fyller vakuumet – Gulfländerna, Ryssland och Kina. Inte minst i Afrika ser vi hur detta händer, och det är inte i Sveriges intresse.

Ministern brukar säga att Ukraina är den viktigaste säkerhets- och utrikespolitiska prioriteringen, och det är sant. Men det betyder inte att det är den enda. Man måste kunna hålla flera tankar i huvudet samtidigt. Man måste kunna prioritera säkerhetshot på olika plan, alltifrån hur klimatförändringarna påverkar säkerheten till hur konflikter och krig i fattiga länder i Afrika skapar migrationsströmmar och radikaliserings som i sin tur påverkar svensk säkerhet. Putins vanvettiga krig i Ukraina är inte det enda säkerhetshotet mot Sverige.

Vi socialdemokrater tycker att det är ett strategiskt felaktigt val av regeringen att vända de allra fattigaste länderna ryggen. Det är det man gör med nästan kirurgisk precision i och med omfokuseringen. Biståndsmidlen går från de allra fattigaste länderna till lägre medelinkomstländer där det finns möjlighet för svenska företag att tjäna en hacka. Det tycker vi inte är rimligt. Vi ska inte bara vattna där det redan spirar och gror, utan vi ska vara där det behövs som allra mest.

Anf. 24 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Vi har inte haft koll på svenskt bistånd. Jag brukar beskriva det som en vattenspridare. Vi har varit överallt hela tiden, utan att prioritera och utan att hålla fokus.

Från den vattenspridaren ska det nu bli tydligare vattenstrålar så att vi har koll på vart pengarna går och på att vi faktiskt gör nytta i de länder där vi är.

Det är också en rättvisefråga. Det är inte rättvist mot svenska folket och svenska skattebetalare att vi har haft så dålig koll på biståndet. Det är heller inte rättvist mot de länder där vi bedriver biståndsarbete att vi inte vet om insatserna är effektiva.

Räknar man in vidareförmedling genom de olika strategierna vet vi inte ens hur många organisationer som har fått ta del av svenskt bistånd. Det handlar sannolikt om tusentals och kanske till och med om tiotusentals organisationer. Detta sagt bara för att man ska få en känsla för vilken vattenspridare vi har varit.

Det handlar om att den vattenspridaren ska ge tydligare vattenstrålar, och den största vattenstrålen ska självklart vara Ukraina. Vi är helt tydliga med att vi tar från andra länder för att kunna ge ännu mer till Ukraina för att det är vår enskilt viktigaste utrikespolitiska prioritering.

Det är vår enskilt viktigaste utrikespolitiska prioritering för att det är existentiellt också för oss i Sverige. Varje dag som Ukraina kan fortsätta att försvara sig minskar också risken att vi får ryska drönare, ryska stridsflyg och ryska soldater på svenskt territorium. Det handlar om att vi ökar stödet till Ukraina på bekostnad av andra länder.

Det handlar också om att vi minskar den totala biståndsvolymen från 56 miljarder till 53 miljarder. Det gör vi för att vi behöver fler undersköterskor, fler lärare och fler poliser hemma i Sverige och för att kunna säkerställa att hårt arbetande människor här hemma i Sverige får behålla mer av sin lön.

Olle Thorell talar om att fylla vakuum. Det är klart att jag och regeringen också ser risker. När någon drar sig tillbaka finns det andra som kan fylla det vakuumet. Men den största risken är om Ryssland vinner mark i Ukraina.

I år kommer närmare 20 procent av vårt totala bistånd att gå till Ukraina. Det betyder att över 80 procent av biståndet kommer att gå till andra länder än Ukraina.

Jag skulle vilja ställa en rak fråga till Olle Thorell och Socialdemokraterna: Vilken nivå tycker Socialdemokraterna att vi ska lägga oss på? Borde 10 procent av biståndet gå till Ukraina?

Vilka insatser är det Socialdemokraterna vill skära ned på i Ukraina? Är det viktiga reparationer av sjukhus, hem, järnväg och väg? Är det stödet till energisektorn som gör att de kan reparera den energainfrastruktur som återuppbyggs efter ständiga attacker från Ryssland? Det får gärna Olle Thorell svara på.

Anf. 25 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Jag frångår mitt manus helt och hållet och försöker att svara på biståndsministerns frågor.

Det här är viktigt. Det handlar om vad det är för land som Sverige vill vara. Vad är det för ambitioner vi har som ett av de drygt 190 länderna i världen? Vad vill vi lämna för fotavtryck i världen?

Ska vi bara se till vårt eget och vår närmaste region? Ska vi ställa de närmast oändliga behoven i

världen hos de fattiga mot behov i välfärden och annat här i Sverige?

Vi har haft en lösning på det. Det är klart att vi inte kan lösa alla problem som finns i världen. Det är klart att vi inte kan vara överallt hela tiden och lösa alla problem. Därför har vi varit överens om att 1 procent av vårt välstånd är rimligt att avstå för att göra så mycket vi kan ute i världen.

Där var vi överens i svensk politik i 50 år ända tills Sverigedemokraterna kom in i riksdagen och Moderaterna började dansa efter deras pipa. Nu finns det en åsiktsskillnad här. Ni vill inte att Sverige ska vara så generöst med sitt bistånd som vi andra sex partier vill. Det är väl bra att det blir uppenbart för väljarna.

Sedan målar Benjamin Dousa upp bilden att vi behöver skära i biståndet till de allra fattigaste länderna för att det behövs så mycket resurser till Ukraina. Men man hör aldrig någonsin en moderat säga: Varför sänker vi skatten så himla mycket för de allra rikaste? Skulle vi inte kunna använda de pengarna till att skicka ammunition till Ukraina? Varför lägger vi en massa miljoner på att göra plastpåsar billigare i mataffärerna? Kunde inte de pengarna göra större nytta i ett barnhem i Lviv i stället?

Det beror på vilka perspektiv man väljer att ha. Regeringen väljer att sätta de fattigaste i världen mot behoven i Ukraina. Vi ställer inte dessa mot varandra. Vi säger att Sverige ska kunna göra både och. Vi vill att Sverige ska avsätta 1 procent av vårt välstånd, en hundradel av våra samlade inkomster, till dem som är mindre lyckligt lottade. En stor kaka av det ska gå till Ukraina.

Det är klart att det behövs prioriteringar. Så har det varit också under socialdemokratisk regeringstid. Vi har stängt ambassader, och vi har avslutat strategier. Vi har lämnat länder och fokuserat bistånd på sektorer där Sverige gör större nytta än inom andra sektorer. Det är helt naturligt.

Det som vi tycker är fel är att man med en sådan cynisk precision lämnar de allra fattigaste och de allra mest utsatta. Man verkar tycka att det inte är någon idé eftersom det ändå inte växer där, och då kan man strunta i det.

Detta sker i en värld där Donald Trump, J.D. Vance och kompani i USA fullständigt slaktar biståndet. Det var 40 procent av världens humanitära bistånd som försvann på ett bräde när man lade ner USAID. Storbritannien, Frankrike, Tyskland och Nederländerna, länder som tidigare har varit stora biståndsgivare, väljer att ge mindre.

Jag och vi socialdemokrater menar att det inte är ödesbestämt att Sverige måste haka på den negativa trenden. Det är inte av Gud givet eller av något öde bestämt att bistånd i världen måste minska. Vi tycker att Sverige ska vara en föregångare. Vi menar att det vore bra för Sverige ur alla möjliga aspekter om Sverige reste sig upp och var ett föregångsland på området.

Anf. 26 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Olle Thorell frågar sig och frågar regeringen: Vad är det för land vi vill vara? Jag tycker att det är en bra och fullt legitim fråga. Svaret på den frågan är självklart att vi ska vara ett land som står upp när våra vänner och våra grannar verkligen behöver oss. Vi gör det i fråga om Grönland och Danmark. Vi gör det också i fråga om Ukraina.

När man lyssnar på debatten låter det närmast som att det finns ett hemligt pengatråd, att Elisabeth Svanesson eller för den delen vi på UD skulle ha ett hemligt pengatråd som vi kan gå till. Ingenting behöver prioriteras. Vi kan göra alla saker samtidigt. Vi kan både anställa nya undersköterskor och poliser i Sverige och samtidigt öka biståndet till Ukraina och till världens alla biståndsmottagare.

Jag lovar Olle Thorell att om det hade funnits ett hemligt pengatråd hade jag bjudit in riksdagsledamot Thorell. Då hade vi kunnat sitta där tillsammans och fördela ut våra pengar. Men det finns inget hemligt pengatråd, utan det är regeringens och riksdagens uppgift att hela tiden prioritera.

Olle Thorell säger att vi inte ska ställa saker mot varandra. Det är allt vi gör hela tiden. Varenda gång vi tar fram en ny biståndsbudget och en ny statsbudget ställer man olika saker mot varandra.

Ska man öka biståndet till Ukraina kan man göra två saker. Det ena är att ta av andra länder. Det andra är att ta från den ordinarie statsbudgeten, höja skatterna och göra annat, som Socialdemokraterna vill. Det vill inte vi. Då finns det bara ett alternativ kvar, och det är att ta från andra länder.

I den biståndsbudget som vi har presenterat är det flera andra saker som vi värnar och prioriterar. Olle Thorell talar mycket om de allra fattigaste, de allra mest utsatta, på hela jordklotet. Det är just därför vi värnar det mycket omfattande humanitära arbetet.

Det gör vi just mot bakgrund av att vi har ett rekordantal konflikter runt om i världen, och de ser tyvärr inte ut att bli färre. Det är just för att USA har dragit sig tillbaka som det svenska humanitära biståndet behövs allra mest. Det handlar om matpaket, rent vatten och annat.

Det gäller SRHR och kvinnors och flickors situation. Är det någonting vi vet med republikanska presidenter är det att varje republikansk president egentligen sedan Ronald Reagan med kraft helt har skurit bort stödet som går just till de mest utsatta flickorna och kvinnorna. Det har skett trots att vi vet att en av de vanligaste dödsorsakerna i fattiga länder är just osäkra aborter. Det handlar också om brist på preventivmedel och liknande. Därför värnar vi även SRHR-arbetet. Om Sverige också drar sig tillbaka finns det inte så många andra länder kvar på jordklotet som tycker att just flickors och kvinnors situation är viktig. Vi behåller även ett mycket omfattande stöd till länder som Moldavien och Armenien, som också är utsatta för stor press från Ryssland.

Det handlar om utvecklingsbiståndet till en rad länder – utvecklingsbiståndet i de bilaterala strategierna. Sedan har vi flera andra strategier. I mitt senaste inlägg nämnde jag strategin för civilsamhällesorganisationer, som fortsatt får bedriva viktiga insatser i de här länderna och, för den delen, även i andra länder. Det finns även tematiska strategier som kan gå till organisationer som också gör viktiga insatser i just de här länderna.

Det här handlar dock om att vi inte har något pengatråd. Vi måste hålla i pengarna, och vi måste prioritera när det gäller vart resurserna ska gå. Jag tycker inte att det är orimligt att nästan 20 procent av vårt bistånd går till en granne och vän som verkligen behöver vår hjälp.

Anf. 27 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Det är klart att det inte finns något pengatråd eller någon oändlig kassakista som man kan ösa ur till alla fina saker man vill göra här i världen.

Det vet vi socialdemokrater, och det vet alla pålästa väljare, som ser att Socialdemokraterna efter varje gång man har haft regeringsmakten lämnar efter sig ett överskott i statsfinanserna. Väljarna ser också att högern varje gång man har haft regeringsmakten har lämnat efter sig ett underskott i statsfinanserna. Det har varit fallet fyra gånger av fyra möjliga i modern tid, och det är väl ett bevis på att vi socialdemokrater minsann vet att vi måste vara aktsamma med de statliga finanserna. Man kan inte bara ösa på.

Det är inte heller detta som det handlar om nu. Socialdemokraterna är inget naivt parti som tror att man bara kan kasta iväg pengar på allt man önskar. Vi förstår att det behöver göras prioriteringar, men vi menar att regeringen gör fel prioriteringar när den konsekvent väljer att vända de allra fattigaste och mest utsatta ryggen för att i stället fokusera på snäva svenska egenintressen.

Det handlar till exempel om var någonstans svenska företag kan tjäna pengar eller om att lägga biståndspengar på att se till att de facto muta sig till ett avtal med Somalia om att ta emot utvisningsdömda medborgare, som landet enligt folkrätten har skyldighet att göra. Det här kommer vi att debattera i nästa interpellationsdebatt, men det visar ändå på att man kan göra prioriteringar på olika sätt.

Vi tycker förstås att Ukraina är viktigt. Stödet för Ukraina är unisont i den här riksdagen. Men vi menar att det inte måste vara de allra fattigaste länderna som betalar allt bistånd till Ukraina. Det går att hitta andra poster i både UD:s och statens budget som skulle kunna gå dit i stället.

Anf. 28 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Jag tycker att det är mycket glädjande att Olle Thorell och Socialdemokraterna inser att det inte finns något hemligt pengatråd. Det är ett steg framåt, men jag tycker att Socialdemokraterna då också behöver vara hederliga nog att säga varifrån pengarna ska komma.

Jag noterade för bara några timmar sedan att Morgan Johansson, Socialdemokraternas utrikesministerkandidat, öppet pratade om att vi ska tillbaka till enprocentsmålet och att det kan handla om så mycket som 20 miljarder kronor. Varifrån ska de pengarna tas? Exakt vilka ska få höjda skatter? Vilka sjukhus ska läggas ned? Vilka poliser ska få sparken? Vilka kriminalvårdsanstalter ska läggas ned för att man ska få ihop de här 20 miljarder kronorna?

Det är som vanligt med Socialdemokraterna; de är väldigt svepande. De rikaste ska betala. Låt oss se på hur Socialdemokraterna gör när de faktiskt styr och när Magdalena Andersson är statsminister. Vilka är då de rikaste? Man får lätt intrycket att det skulle vara ungefär 0,01 procent av svenska folket, techmiljardärer och andra – som jag förvisso tycker att vi borde ha fler av men som Socialdemokraterna tycker att vi borde ha färre av. Men det handlar i stället om specialistsjuksköterskor, rektorer och programmerare. Det är den typen av breda yrkesgrupper som nästan alltid får betala för de största skattehöjningarna som Socialdemokraterna går fram med.

Jag tar gärna fortsatta debatter om enprocentsmålet, men det vore mycket välkommet om Socialdemokraterna kunde vara hederliga när det gäller vem och vilka det är som ska betala för ett ökat bistånd.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2025/26:267 om överenskommelse med Somalia och regeringens information till riksdagen

Anf. 29 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Olle Thorell har frågat mig hur jag förklarar att jag tidigare uppgett att det inte finns någon skriftlig överenskommelse med Somalia när det nu framstår som att en sådan överenskommelse i sju punkter faktiskt existerar. Han har även frågat mig hur jag bedömer att riksdagens möjlighet till insyn och kontroll påverkas av det som just anförts om att centrala uppgifter om överenskommelsens existens och innehåll inte redovisats korrekt.

Olle Thorell har också frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att svenska biståndsmedel inte används på ett sätt som skapar intressekonflikter eller politiskt beroende eller som undergräver förtroendet för svensk biståndspolitik och hur dessa frågor har hanterats i samband med ministerns nyligen genomförda besök i Somalia.

Som jag tidigare konstaterat har Sverige inte ingått någon formell skriftlig överenskommelse med Somalia om bistånd och migration. Enligt 10 kap. 1 § regeringsformen ingås överenskommelser med andra stater av regeringen. Det dokument med sju punkter som Olle Thorell hänvisar till har inte formaliserats ytterligare. Något regeringsbeslut om att avtal ska ingås har inte fattats. Någon formell internationell

överenskommelse om bistånd och migration i grundlagens mening har således inte ingåtts mellan Sverige och Somalia.

Däremot har Sverige och Somalia nått en samsyn om att partnerskap bygger på ömsesidighet, att Sverige stöder Somalias statsbyggande och utveckling och att Somalia följer de folkrättsliga principerna om att ta emot sina medborgare som inte har laglig rätt att stanna i Sverige. Detta är helt i linje med regeringens politik om att utvecklingssamarbetet ska användas som en utrikespolitisk hävstång för att få till stånd förbättrade samarbeten om migration. Även detta har jag informerat om, inklusive när det gäller de stöd som Sida beslutat om till Världsbanken och UNDP och som finns på Openaid.se.

Genom reformagendan har regeringen presenterat en ny inriktning för svenskt bistånd. Insatser för långsiktighet, transparens och effektivitet står i fokus, vilket är centralt för att säkerställa förtroende för svensk biståndspolitik, både i Sverige och i våra partnerländer. Vi måste självklart också kunna förutsätta att partnerländerna hanterar migration på ett ansvarsfullt sätt. Efter mitt besök i Mogadishu och möten med bland andra Somalias president kan jag konstatera att Sverige och Somalia har goda relationer och att vi båda ser mycket positivt på möjligheten att utveckla vårt breda samarbete ytterligare.

Anf. 30 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Tack, Benjamin Dousa, för svaret!

Det här är en favorit i repris. Medierapporteringen har måhända bedarrat något, men Socialdemokraternas granskning av denna praktiskandal har fortsatt och kommer att fortsätta. Det är nämligen inget annat än en praktiskandal.

Svaret från Benjamin Dousa är tyvärr otydligt och visar hur konstigt hanterat det här är. Det har varit turer fram och tillbaka om hur överenskommelsen egentligen ser ut. Nu återgår regeringen till linjen att det inte finns någon formell överenskommelse och inget grundlagsenligt traktat mellan länderna men att det ändå finns en sjupunktlista, som inte har formaliserats ytterligare.

Okej, då vet vi det. Det har tack vare duktiga journalisters grävande framgått vad som står i den här listan. Summa summarum: Det handlar inte om juridiska spetsfundigheter, utan det handlar om transparens och om att vi ska kunna förstå vad det är regeringen har gjort tillsammans med Somalia. Regeringen har alltså betalat 100 miljoner kronor för att få till ett återtagande av somaliska medborgare som av olika skäl har dömts till utvisning. Alla är inte mördare och våldtäktsmän; det kan vara hederliga människor som fått avslag på sin asylansökan som ska skickas tillbaka.

Vi har inget emot att sådana avtal ingås, men vi har stora problem med att man använder biståndsmedel som skulle ha kunnat gå till arbete mot kvinnlig könsstympning, till att utveckla jordbruksmetoder eller till att minska radikaliserings via civilsamhällets organisationer. Det gör mycket större nytta än 100 miljoner rakt

in i det som biståndsministern kallar ”statsbyggande” – pengar i direkt närhet till premiärministerns kansli. Det är premiärministerns nära anhöriga, vänner och klanmedlemmar som får tillgång till dessa pengar.

Ett exempel: En av dem som satt med och förhandlade om avtalet, icke-avtalet, överenskommelsen, samsynen eller vad man nu vill kalla det cashar in en månadslön på över 100 000 svenska kronor och är samtidigt med och förhandlar fram detta.

Det här är ett skolboksexempel på hur man inte ska bete sig om man vill motverka korruption. Det är ett skolboksexempel på hur man gör om man vill göda korruption. Det är det regeringen har gjort i den här frågan.

Sedan vill jag vara väldigt tydlig: Vi socialdemokrater har inget emot att Sverige sluter avtal med länder om att återta utvisningsdömda medborgare. Det gjorde vi under vår regeringstid. Vi gjorde det med Afghanistan innan talibanerna tog över. Det var inga konstigheter med det. Det är heller inga konstigheter att biståndet är en del i de samtal man har. Men man använder inte biståndspengar till att muta folk för att de ska gå med på sådant som de är folkrättsligt skyldiga att göra. Det är så fel som det bara kan bli, och vi kommer att fortsätta ställa frågor om detta.

Det är också lite anmärkningsvärt att regeringen är stolt över detta och vill att det ska vara en modell för andra länder. Kan ministern berätta lite mer om andra länder där man vill införa den här modellen?

Anf. 31 Bistånds- och utrikes handelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Olle Thorell pratar om transparens. Det är ett av mina absolut viktigaste värden som biståndsminister. Det har varit för lite transparens i biståndet. Det var till exempel därför den tidigare alliansregeringen inrättade Openaid så att svenska folket och Sveriges riksdag kan följa var pengarna hamnar.

Hela den här processen har också varit transparent. Jag har svarat på alla frågor från medierna. Jag har svarat på alla frågor som ställts av riksdagens ledamöter. Jag har kommit till utskottet och till kammaren och svarat exakt som det är. Jag har från början varit mycket tydlig med att det inte finns något juridiskt bindande dokument eller något formellt avtal som ingåtts mellan Somalias regering och Sveriges regering.

Jag har också sagt, även i riksdagens talarstol, att jag gärna hade haft ett formellt avtal. Ibland är det dock inte möjligt, och då är det bättre att göra någonting än att inte göra någonting över huvud taget.

Både UNDP-stödet och Världsbanksstödet finns fullt redovisade på Openaid.se. Jag tror också, även om jag inte är säker, att Olle Thorell blandar ihop stödet till FN-organisationen IOM med Världsbanks- och UNDP-stödet. Det är som bekant en fråga för Justitiedepartementet och migrationsminister Johan Forssell.

Världsbanksstödet har vi debatterat många gånger i den här kammaren. Liknande beslut fattade också den tidigare socialdemokratiska regeringen. Så stora skillnader är det inte på det biståndsarbete vi nu bedriver i

Somalia och det som bedrevs när Socialdemokraterna satt vid makten.

Det finns dock två väsentliga skillnader. Den första är att beloppen är lite mindre. Somaliabiståndet har faktiskt minskat under den här regeringen. Den andra är att vi faktiskt lyckas verkställa utvisningar till Somalia, inklusive utvisningar av sådana som begått mycket grova brott i Sverige, till exempel våldtäkt mot barn. Det är personer som inte ska vara i Sverige.

Om det finns en ”praktiskandal” i detta är det väl att Socialdemokraterna betalade ut hundratals miljoner från svenska folket utan att kunna verkställa särskilt många utvisningar. Det om något är väl ändå en praktiskandal.

Jag vidhåller att vi inte har någonting att dölja över huvud taget. Jag tar gärna tio interpellationsdebatter till i ämnet. Men det väsentliga här, det som väsentligt skiljer den här politiken från Socialdemokraternas, är att vi har varit tydliga med – Moderaterna gick till val på det, och det finns med i Tidöavtalet – att bistånd ska användas som ett verktyg i migrationspolitiken. Vi ska kunna villkora biståndet med att det mottagande landet uppfyller sina folkrättsliga åtaganden.

Anf. 32 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Somalia är ett av världens allra mest korrupta länder – plats 179 av 180 mätta länder. I ett sådant land måste man hantera bistånd med oerhörd försiktighet, och det har gjorts genom åren – med arm-längds avstånd till korrupta makthavare, med stenhårda kontrollmekanismer och med partner man kan lita på.

Men vad gör regeringen i stället? Man lägger ned sådant bistånd som är kontrollerat och genomlyst och som man vet har haft effekt. I stället lyckas man med kirurgisk precision göra världens näst mest korrupta land ännu lite mer korrupt. Det är en bedrift som den här regeringen har lyckats med, och det tycker vi socialdemokrater är en praktiskandal. Man skapar en gräddfil där svenska skattepengar går rakt in i premiärministerns kansli till personer i maktens absoluta närhet, till personer med lönenivåer som bara är en fantasi för övriga somalier och till samma personer som varit med och förhandlat fram uppgörelsen.

Det här är ett skolboksexempel på hur man skapar korruptionsrisker. Det är nästan korruptionsgaranti på sådana här upplägg.

Samtidigt säger regeringen att man har nolltolerans mot korruption. Det hade nästan varit skrottretande om det inte varit så tragiskt.

Det är klart att man ska ha nolltolerans mot korruption. Det har vi också. Det här upplägget är dock rent hyckleri, för det bidrar till raka motsatsen.

Det stannar inte heller där. Regeringen säger sig dessutom ha nolltolerans mot att stötta extremism, islamism, radikaliseringsgrupper som sympatiserar med Hamas och andra terrorrörelser. Det är jättebra, och det står vi bakom. Men den här premiärministern, vars kansli man alltså sponsrar med ”statsbyggande” för 100 miljoner kronor, vad är det för karaktär? Jo, en

antisemit och Hamaskramare. Han stöder terrorrörelsen Hamas och talar nedsättande om judar på ett antisemitiskt sätt.

Detta verkar dock inte spela någon roll. Här helgar ändamålet medlen. Bara vi kan få utvisa ytterligare några somalier från Sverige är det värt att sponsra en sådan här karaktär. Det tycker vi är långt över gränsen för vad som är acceptabelt. Det är hyckleri på en helt ny nivå som vi tycker är skandalös.

Det är jättebra att man har nolltolerans både mot korruption och mot associering med terrorrörelser. Det är också bra att man granskar organisationer som ansöker om bistånd efter sådana kopplingar. Men det håller inte riktigt ihop när man kastar dessa principer över bord för att uppnå migrationspolitiska syften. Det tycker vi är över gränsen. Det är inte acceptabelt.

Även om det inte är rubriker i svenska medier varje dag och vi inte har interpellationsdebatter varje vecka är detta fortfarande en mycket besynnerlig historia som vi kommer att fortsätta ställa frågor om.

Anf. 33 Bistands- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Det känns som att Olle Thorell nästan söker argument för att ta sig an den här debatten. När transparensargumentet inte fungerade eftersom allting finns redovisat försöker han med korruptionsargumentet, att Somalia är ett av världens mest korrupta länder. Det stämmer. Alla länder vi bedriver biståndarbete i är mer korrupta än Sverige. Det är just därför vi bedriver biståndarbete i de länderna.

Om korruption nu är det stora problemet vill jag fråga Olle Thorell: Varför gav Socialdemokraterna miljarder av svenska folkets pengar till Somalia när ni satt vid makten, inklusive till exakt samma Världsbanksstruktur? Om det är korruption nu borde det ha varit korruption då också.

Eller UNDP, ett av de absolut största FN-organen, med rigorösa egna kontrollmekanismer som Socialdemokraterna, och Moderaterna för den delen, i decennier har gett många miljarder för att hjälpa de mest utsatta människorna på hela jordklotet. Om det är korruption nu, varför var det inte korruption när Socialdemokraterna beslutade om ytterligare stöd till UNDP i stora delar av världen?

Jag skulle vilja uppmana Olle Thorell att svara på frågan om vilket av de två stöden som är korrupt. Vet Olle Thorell något som jag inte känner till om UNDP-stödet eller Världsbanksstödet? Jag kan lova Olle Thorell att om han hittar korruption, att något har gått snett eller att pengar är på glid kommer jag givetvis också att agera. Båda utbetalningarna har följt alla gängse principer, precis som allt bistånd Sida hanterar. Det är Sida som har fattat beslutet. Somalia har inte fått någon egen gräddfil, utan det här har hanterats som allt annat biståndarbete. Den stora skillnaden är inte att vi bedriver biståndsinsatser i Somalia – det har moderater och socialdemokrater gjort i decennier – utan det nya är att vi också använder biståndet för att länder ska ta emot sina egna medborgare. Det är något som

Socialdemokraterna inte lyckades med när man senast satt i regering.

Varför tycker Socialdemokraterna och Olle Thorell att det är så viktigt att somalier som inte är svenska medborgare och som inte har laglig rätt att vistas i Sverige, där en del av dem har begått grova brott som misshandel och våldtäkt, ska vara kvar i Sverige? Det är farligt för svenska folket. De kan begå nya brott i Sverige. Det är därför vi behöver verkställa utvisningarna. Vi kommer att använda de verktyg vi har för att verkställa fler utvisningar till Somalia och till andra länder.

Detta var ett av skälen till att jag och migrationsministern åkte till Syrien förra året; just för att hitta någon form av överenskommelse, ett handslag på att om vi ska bedriva viktiga insatser i Syrien förväntar vi oss också att Syrien tar emot sina egna medborgare som inte har laglig grund att stanna i Sverige. Mest prioriterat från Sveriges sida är självklart att kunna verkställa utvisningar av personer som har begått grova brott i Sverige.

Anf. 34 OLLE THORELL (S):

Fru talman! Jag tackar Benjamin Dousa för svar och frågor.

Vi socialdemokrater tycker absolut inte att det är viktigt att utvisningsdömda blir kvar i Sverige. Självklart inte. Det är ett retoriskt trick för att få det att låta som att det finns en åsiktsskillnad mellan oss, men det gör det inte. Det ska låta som att Moderaterna bryr sig om det svenska folkets säkerhet och att vi elaka socialdemokrater vill att farliga människor ska vandra runt och skrämma livet ur vanliga hederliga svenskar. Det är ett fånigt argumentationstrick. Benjamin Dousa är en intelligent person, och han borde hålla sig för god för den nivån av retorik.

Självklart ska utvisningsdömda utvisas, och självklart ska brottslingar sitta i fängelse. Är de inte svenska medborgare ska de utvisas till sina hemländer. Vi säger att ändamålen inte alltid helgar alla medel. Det är skillnaden oss emellan. Vi tycker att gränsen går vid att muta korrupta premiärministrar. Jag vet inte var Benjamin Dousas gräns går, men det är tydligen inte där.

Benjamin Dousa frågar om inte alla de miljarder som gavs i bistånd till Somalia också kan betraktas som korruption. Nej, det var de inte, därför att vi såg till att hålla fast vid principen om armlängds avstånd till korrupta strukturer och att det inte fanns personliga intressen hos dem man förhandlade med om att få del av biståndspengarna. Vi såg till att använda oss av pålitliga partner fristående från den för tillfället somaliska korrupta regimen; det har ju varit fråga om olika regimer. Och vi har sett till att sköta uppföljningen.

Vi har förtroende för både UNDP och Världsbanken. De har uppenbarligen inte förtroende för den svenska regeringen. När Världsbanken fick reda på att det handlade om en migrationsuppgörelse avbröt man samarbetet, och det var därför man fick gå till andra organisationer.

Anf. 35 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Olle Thorell tycks ha gett upp argumentet om transparens och därefter korruption. Nu kom det senaste argumentet att det skulle vara fråga om en muta.

På vilket sätt är det en muta att man tydligt säger till länderna i fråga att om vi ska fortsätta att bedriva viktiga biståndsinsatser förväntar vi oss att de levererar på frågor som är viktiga för Sverige, att de följer internationell lag och att de tar emot sina egna medborgare?

Samma sak gäller om jag själv eller Olle Thorell skulle begå ett grovt brott i Kanada – jag tror att inte att någon av oss är kanadensiska medborgare – och vi skulle sitta av tid i fängelse i Kanada. Då skulle inte Sverige kunna säga att man inte vill ta tillbaka riksdagsledamot Olle Thorell eller Benjamin Dousa. Även om en regering skulle känna så är det inte möjligt för Sverige att tacka nej till oss två. Vi skulle skickas tillbaka till Sverige.

Samma principer gäller självklart för Somalia. Detta handlar inte om de tusentals svensk-somalier som varje dag går till jobbet, som är svenska medborgare och som sköter sig. Där är vi helt eniga. Det här handlar om somalier som inte är svenska medborgare, som inte har laglig rätt att vara här och där en del har misskött sig. De ska ut ur Sverige.

Olle Thorell säger att det är självklart att socialdemokrater också tycker att detta är viktigt. Man får nästan en liten flashback från när Morgan Johansson var justitieminister. Då hette det att de var tuffa mot de kriminella, och självklart ville de att de kriminella ska sitta längre tid i fängelse. Ändå kom det inga straffskärpningar, ändå kom det inga nya poliser och ändå hände ingenting. Det är den stora skillnaden mellan den förra regeringen och den här regeringen.

Socialdemokraterna snackar, och vi levererar. Jag åker personligen till Damaskus och till Mogadishu därför att jag tycker att frågan är viktig. Vi kommer alltid att leverera till svenska folket.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 11 Svar på interpellation 2025/26:268 om det svenska biståndet till Afghanistan

Anf. 36 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Alexandra Völker har frågat mig mot vilken bakgrund beslutet om att avveckla det bilaterala utvecklingsbiståndet till Afghanistan togs, hur jag ser på konsekvenserna av att avtalet med Rädda Barnen avslutats i förtid och hur jag avser att agera i frågan samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att förtroendet för Sida inte försämras när avtal avslutas i förtid och utbetalade pengar begärs tillbaka.

Inledningsvis kan jag konstatera att situationen i Afghanistan fortfarande är mycket svår. Talibanernas

maktövertagande har medfört att förutsättningarna för en positiv samhällsutveckling har förändrats i grunden.

Stödet till Ukraina är avgörande för Europas och Sveriges säkerhet. För att kunna ge Ukraina det stöd som krävs måste vi prioritera om och minska annat bistånd. Sveriges engagemang för humanitära insatser och globala hälsoprogram står fast, och Sverige fortsätter att vara en av världens största givare av humanitärt bistånd. Vi kommer att fortsätta att göra verklig skillnad för världens mest utsatta.

Regeringen har ansvar för att säkerställa att svenskt utvecklingssamarbete bedrivs där förutsättningarna finns och där pengarna gör mest nytta. Möjligheterna till resultat måste alltid vägas mot de resurser som sätts. Förutsättningarna för ett långsiktigt och effektivt utvecklingssamarbete i Afghanistan har drastiskt försämrats till följd av talibanernas bristande respekt för mänskliga rättigheter och ett gott samhällsstyre. Detta är en annan viktig del av bakgrunden till beslutet att fasa ut det bilaterala utvecklingssamarbetet.

När det gäller frågan om Rädda Barnen är det inte min roll som statsråd att kommentera enskilda biståndsprojekt. Den operativa hanteringen ligger inom ramen för Sidas myndighetsansvar.

Sida har fått i uppdrag att genomföra utfasningen på ett ordnat sätt och i dialog med berörda organisationer. I vissa fall har aktivitetsperioder behövt justeras, men målsättningen har varit att minimera negativa konsekvenser för samarbetspartner och för utsatta människor i Afghanistan. Sida har även fört dialog med andra givare om möjligheten att ta över delar av portföljen samt arbetat för att säkerställa att resultat, erfarenheter och nätverk tas till vara.

När det gäller förtroendet för Sida är tydlig och transparent kommunikation avgörande. Sida har haft i uppdrag att löpande informera partnerorganisationer om förutsättningarna för utfasningen och att genomföra processen på ett sätt som upprätthåller Sveriges anseende som en pålitlig samarbetspartner. Jag har fullt förtroende för Sidas arbete.

Utfasningen av Afghanistanstrategin innebär inte att Sverige upphör att stödja Afghanistans befolkning. Sverige fortsätter att ge ett omfattande humanitärt stöd enligt de humanitära principerna: där behoven är som störst. Under 2025 uppgick det svenska humanitära stödet till Afghanistan till över 240 miljoner kronor.

Utöver detta möjliggör de tematiska strategierna fortsatt finansiering av långsiktigt utvecklingssamarbete i Afghanistan, vilken 2025 uppgick till cirka 64 miljoner kronor.

Sverige bidrar också genom EU, genom kärnstöd till FN-organ och via internationella finansieringsinstitutioner som Världsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken. Genom det breda multilaterala engagemanget fortsätter Sverige att stödja det afghanska folket och driva frågan om kvinnors och flickors rättigheter i Afghanistan i alla relevanta sammanhang.

Anf. 37 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! Tack, biståndsministern, för svaret!

Utvecklingen i Afghanistan är inte vad någon av oss hade önskat. Att talibanerna genom sitt våldskapital lyckades återta makten, att kvinnor och flickor än en gång får sina rättigheter inskränkta och att de utsätts för vad som bäst kan beskrivas som könsapartheid är en fruktansvärd utveckling. Det är en helt annan utveckling än den som vi och många andra arbetade för.

Att talibanerna återtog makten genom våld är dock inte en ursäkt för Sverige att svika de goda krafter som finns, att svika Afghanistans civilbefolkning, Afghanistans kvinnor och flickor. Men det är vad den här regeringen har valt.

Sedan talibanerna kom tillbaka till makten har ett stort antal organisationer fortsatt att arbeta och verka i Afghanistan. Det är organisationer som än i dag är och vill fortsätta vara på plats. Svenska Rädda Barnen är en av de organisationerna. Men de har nu tvingats avsluta sitt arbete på grund av beslut tagna av biståndsministern och den regering som han företräder. Det är ett beslut som innebär att ingångna avtal bryts, som är ett svek mot människorna i Afghanistan och som urholkar förtroendet för myndigheterna.

Faktum är att så sent som förra våren slöts ett avtal mellan Sida och Rädda Barnen om projekt riktade mot barn och deras familjer i sex provinser i Afghanistan. Avtalsperioden var den 1 april 2025 till den 30 juni 2026. I maj förra året betalades hela summan ut till Röda Barnen. Medlen har använts till att ta barn från barnarbete på gatan till strukturerad verksamhet där de får möjlighet att ta igen de kunskaper som de har missat och till att stötta dem som inte är registrerade i skolan att kunna återgå till full skolgång.

För att få bort barnen från gatan har också föräldrarna fått ett kontantstöd, för att de ska få ekonomin att gå ihop. För en långsiktig lösning har föräldrarna dessutom fått ekonomiskt stöd, träning och coachning för att kunna starta upp egna företag. Det är ett arbete för att förbättra hushållsekonomin på lång sikt och se till att barnen kan få vara i skolan.

När regeringen i juli 2025 gav Sida i uppdrag att fasa ut biståndet till Afghanistan senast den 31 december fick Rädda Barnen plötsligt beskedet att det ingångna avtalet skulle avslutas i förtid, redan vid årsskiftet, och att de behöver betala tillbaka delar av de pengar som redan betalats ut till dem. Därför blev de under hösten tvungna att informera barn och familjer om att de inte längre kommer att kunna ge det stöd som de har utlovat och som skulle ta barnen från en vardag med barnarbete på gatan till en vardag med lek, kunskap och kompisar.

För att kunna bedriva det här arbetet har Rädda Barnen under lång tid arbetat för att bygga upp ett förtroende för sig och sitt arbete. Det förtroendet har nu slagits sönder, när löften har brutits. När Rädda Barnens avtal avbryts i förtid tvingas de nämligen i sin tur att bryta de löften som de har gett till barnen och föräldrarna i Afghanistan.

Regeringen försöker återkommande att få det till att det inte går att verka i Afghanistan. Men det är på grund av regeringens beslut som organisationerna

tvingas avbryta sin verksamhet. Det vittnar om raka motsatsen. Biståndsministern må inte vilja kommentera enskilda biståndprojekt, men det här är konsekvenser av regeringens beslut.

Anf. 38 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Fru talman! Sverige har under två decennier varit en av de absolut största bilaterala givarna till just Afghanistan. Mellan 2001 och 2021 uppgick det svenska biståndet till 14,7 miljarder svenska kronor. Svenska insatser prioriterade konsekvent att stärka kvinnors och flickors rättigheter.

Jämställdhet är ett av de områden där störst framsteg gjordes fram till talibanernas maktövertagande 2021. Men därefter har tillbakagången varit brutal. I dagens Afghanistan åtnjuter halva befolkningen återigen färre rättigheter än någon annanstans i världen. Det är tydligt att ansvaret för det ligger hos just talibanerna.

Trots talibanernas maktövertagande har Sverige fortsatt att bidra till Afghanistans folk med ytterligare 3,1 miljarder svenska kronor. Genomförandepartner, som Rädda Barnen, har levererat resultat i en extremt svår kontext.

Samtidigt vill jag påminna om att talibanerna 2023 utfärdade ett förbudsdekret mot all svensk verksamhet. Sverige är inte välkommet, sade man. Det ledde bland annat till att Svenska Afghanistankommittén, efter fyra decennier i landet, tvingades lämna det 2024. Det illustrerar problemet. Dagens Afghanistan är en kontext där det mesta är oförutsägbart och där samma aktör som skapat och förvärrat krisen, talibanregimen, när som helst kan sudda ut de framsteg som partnerorganisationer uppnår.

Det måste finnas en grundläggande bärkraft och kontinuitet. Den grunden har talibanerna mycket medvetet monterat ned. Det är därför talibanernas maktövertagande har gjort det mycket svårt att bedriva ett långsiktigt utvecklingssamarbete som är säkert, effektivt och hållbart och som faktiskt gör skillnad på lång sikt.

Anf. 39 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Fru talman! Vi är helt överens om problembeskrivningen av situationen i Afghanistan. Utvecklingen är fruktansvärd. Men det är också därför det är otroligt viktigt att länder som Sverige finns kvar och fortsätter stötta de organisationer som kan och vill verka där. Det gör de nämligen. Även Svenska Afghanistankommittén har varit otroligt tydliga; de må inte kunna verka i Afghanistan, men det är fortfarande fullt möjligt att göra det. Och en lång rad organisationer har verkat enligt just den Afghanistanstrategi som regeringen nu har dragit undan.

Det är som sagt inte talibanregimen som är skälet till att Rädda Barnen har behövt svika familjerna. Det är regeringens beslut, ett aktivt beslut som den här regeringen har tagit.

Regeringens hantering av biståndet till Afghanistan och utfasningen har två oerhörda brister. Den första är att Sverige sviker ytterligare ett land där behoven är som störst. Och den andra är att man gör det på ett fullkomligt ansvarslost sätt.

Jag har gång på gång hört biståndsministern stå på presskonferenser och tala om regeringens ansvarsfulla hantering av biståndet. Men mitt under ett budgetår ändrar man helt förutsättningarna och tar beslut som tvingar myndigheter att bryta ingångna avtal och organisationer att svika de människor de jobbar med och de löften som de har gett, baserat på de besked de har fått av Sveriges myndigheter. Det är helt ansvarslost. Det riskerar också att urholka förtroendet för svenska myndigheter. Det sänder ett budskap i biståndsvärlden om att Sverige inte går att lita på, för ingångna avtal betyder inget. Hur ska man kunna lita på Sverige om avtal plötsligt kan brytas och utbetalade pengar till och med krävs tillbaka?

Jag noterade också att biståndsministern i sitt inledande svar uppgav att Sverige fortsätter stödja Afghanistan genom bland annat kärnstöd till FN. Även detta tyckte jag var ganska uppseendeväckande med tanke på att UNDP, en av de organisationer som verkligen har en stor verksamhet i Afghanistan och är ett otroligt viktigt FN-organ, får sitt kärnstöd minskat med 90 procent i det senaste regleringsbrevet. Det får i sin tur också stora konsekvenser för deras verksamhet i Afghanistan. Det är alltså både när det gäller Afghanistanstrategin och när det gäller kärnstöden som regeringen sviker människorna på plats i Afghanistan.

När regeringen först inledde sin reformering av biståndet hänvisades det till att det skulle bli mer förutsägbart och underlätta långsiktig planering. Men med facit i hand kan vi verkligen konstatera att det har blivit raka motsatsen.

Anf. 40 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Bara för att regeringen fattar beslut om att fasa ut en bilateral strategi, som vi gjort i fallet med Afghanistan men också, senare under förra året, när det gäller en rad andra länder, betyder det inte att Sverige lämnar de länderna. I den tidigare interpellationsdebatten framgick tydligt att det finns flera tematiska strategier som kan kanalisera stöd till Afghanistan och andra länder där vi har fasat ut stödet, till exempel CSO-strategin. Vi är också mycket stora givare i den humanitära sektorn. Det rör sig om insatser som livräddande vård för kvinnor och barn, insatser som säkrar platser och skydd för våldsutsatta kvinnor, insatser för barns, inklusive flickors, tillgång till grundläggande utbildning, näringsprogram som specifikt riktas till mödrar och små barn samt skyddsinsatser och övervakning av mänskliga rättigheter genom olika FN-organ.

Allt detta kommer Sverige att fortsätta stötta, men det är självklart att våra biståndsinsatser måste anpassas efter hur världen ser ut. Återigen: Världens behov är näst intill oändliga, men det är inte den svenska

statsbudgeten. När man vill göra mer i vissa länder måste man göra mindre i andra, särskilt givet att vi också minskar den totala biståndsvolymen från 56 till 53 miljarder kronor.

Givet att talibanregimen löpande förändrar förutsättningarna, slår ned på organisationer och vill hålla Sverige ute är det svårt att bygga upp något långsiktigt som stärker människors, civilbefolkningens, möjligheter i Afghanistan. Det är just i denna typ av kontexter det är viktigt att vi fortsätter med humanitära livräddande insatser, som också innefattar till exempel utbildning för barn, inklusive flickor. Vi lämnar alltså inte Afghanistan i sticket, men de pengar som landstrategin innebar gör att vi kan göra andra saker för barn, flickor och kvinnor i andra regionala och landsspecifika kontexter.

Sedan vill jag säga att regeringen har gjort detta på ett mycket ansvarsfullt sätt. Från det att regeringen fattade beslut gav vi Sida flera månader för att anpassa verksamheten och fasa ut de här stöden. Det är ingen hemlighet att regeringen sedan vi vann valet är mitt inne i en omläggning av svenskt bistånd.

Anf. 41 ALEXANDRA VÖLKER (S):

Herr talman! Det är nästan fascinerande att höra biståndsministern prata om vad som är ansvarsfullt. Det kallas för ansvarsfullt att halvvägs in i ett budgetår ge helt nya direktiv och dra undan mattan för ett gäng organisationer. Myndigheten fick alltså ungefär ett halvår på sig att se till att de här organisationerna hade avslutat sin verksamhet den 31 december. Det handlade inte om att det skulle ha tagits beslut eller fastställts en strategi den 31 december, utan det skulle vara avslutat. Det är inte vad jag kallar för ansvarsfullt. Att organisationer tvingas dra tillbaka utlovad verksamhet för att en svensk myndighet på grundval av direktiv från regeringen helt plötsligt har ändrat förutsättningarna och avslutat ingångna avtal är inte ansvarsfullt.

Är det verkligen i det säkerhetsläge som vi i dag befinner oss i, när konflikterna ökar och klimatförändringarna dessutom riskerar att öka konfliktmiljön ytterligare och redan gör det, som vi ska dra oss tillbaka, när vi också vet att Ryssland och Kina avancerar?

Den här regeringen har en tendens att hela tiden hänvisa till svenska intressen. Men är det inte ett svenskt intresse att bidra till stabilitet i världen, verka för att familjer har tillgång till mat, se till att de har råd att ha sina barn i skolan, stötta civilsamhälle och demokratiska krafter eller, som i det här fallet, ta barn från barnarbete till utbildning?

Vi socialdemokrater är väldigt tydliga med att vi tycker att detta är viktigt. Sverige ska vara en stark röst i utrikespolitiken, och vi ska tillbaka till enprocentsmålet. Man behöver inte skära ned på biståndet på det sätt som den här regeringen gör. Det är ett aktivt val. Ingen kan göra allt, men alla kan faktiskt göra något. Den här regeringen skulle kunna göra väldigt mycket mer.

Anf. 42 Bistånds- och utrikeshandelsminister
BENJAMIN DOUSA (M):

Herr talman! Det nämns här att Sverige och regeringen skulle dra sig tillbaka. Det gör vi definitivt inte. Även efter den mindre justeringen av svenskt bistånd på 3 miljarder kommer vi att förbli ett av de länder på hela jordklotet som ger absolut mest i bistånd. Bara ett fåtal länder ger mer än Sverige.

Sedan har vi i många decennier – där bär båda våra partier skuld – byggt upp en vattenspridare, där vi inte har koll på organisationer. Vi har inte koll för att det är så många olika stöd som hela tiden betalas ut och otroligt många olika strategier. Denna vattenspridare ska nu bli tydligare vattenstrålar, och vi ska säkerställa att våra skattepengar, våra biståndsmedel, gör maximal nytta.

Det är därför vi fasar ut inte bara Afghanistanstrategin utan flera andra landstrategier. Vi konsoliderar, får bättre koll och vattnar där det växer. Just när det gäller utvecklingsbiståndet är det extra viktigt att vattna där det växer och förstärka en positiv utveckling med bistånd.

Vi lämnar inte Afghanistan ensamt, utan vi fortsätter att stötta civilbefolkningen med utbildning och med demokratiinsatser. Strategin för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer omfattar närmare 1 miljard svenska kronor. Det finns alltså många tematiska strategier som kan kanalisera stöd till Afghanistan, men vi behöver färre strategier. Och vi måste vara där vi kan göra absolut störst nytta.

När vi pratar om att dra oss tillbaka och att Ryssland kan göra framsteg är det klart att vi har ett särskilt ansvar för vårt närområde: Ukraina, Moldavien och Armenien. Där ägnar sig Ryssland dagligen åt antingen direkta militära insatser som raketbeskjutning på ukrainskt territorium, där man har soldater, eller åt cyberattacker och valfusk, som vi har sett i Moldavien. Där kan och ska svenskt bistånd göra nytta.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2025/26:93 Ett språkrav inom äldreomsorgen

2025/26:94 Kompletterande bestämmelser till EU:s förordning om hållbarhetsbetyg

EU-dokument

COM(2025) 836 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordningarna (EU) 2024/1689 och (EU) 2018/1139 vad gäller förenkling av genomförandet av de harmoniserade reglerna om artificiell intelligens (digital omnibus-förordning om AI)

COM(2025) 837 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordningarna (EU) 2016/679, (EU) 2018/1724, (EU) 2018/1725,

(EU) 2023/2854 och direktiven 2002/58/EG, (EU) 2022/2555 och (EU) 2022/2557 vad gäller förenkling av lagstiftningsramen på det digitala området och om upphävande av förordningarna (EU) 2018/1807, (EU) 2019/1150, (EU) 2022/868 och direktiv (EU) 2019/1024 (det digitala omnibuspaketet)

COM(2025) 942 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiven 2009/65/EG, 2011/61/EU och 2014/65/EU vad gäller vidareutveckling av kapitalmarknadsintegration och kapitalmarknadstillsyn i unionen

COM(2026) 20 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om genomförande av fördjupat samarbete vad gäller inrättandet av Ukrainastödslånet 2026 och 2027

COM(2026) 22 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av förordning (EU) 2024/792 om inrättande av Ukraina-faciliteten

Motioner

med anledning av prop. 2025/26:63 Vissa sekretessfrågor som avser vapentransaktioner och Schengens informationssystem

2025/26:3888 av Lorena Delgado Varas och Daniel Riazat (båda -)

med anledning av prop. 2025/26:71 Insyn i handlingar som inhämtas genom beslag och kopiering vid husrannsakan

2025/26:3873 av Jessica Wetterling m.fl. (V)

med anledning av prop. 2025/26:86 Nya regler för att underlätta noteringar av värdepapper

2025/26:3875 av Mikael Damberg m.fl. (S)

med anledning av skr. 2025/26:65 Riksrevisionens rapport om statens användning och anskaffning av kontorslokaler

2025/26:3889 av Lorena Delgado Varas och Daniel Riazat (båda -)

med anledning av skr. 2025/26:72 Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens stöd till personer med funktionsnedsättning

2025/26:3872 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S)

2025/26:3877 av Magnus Persson m.fl. (SD)

2025/26:3878 av Ciczie Weidby m.fl. (V)

2025/26:3887 av Leila Ali Elmi m.fl. (MP)

med anledning av skr. 2025/26:82 Redovisning av användningen av hemliga tvångsmedel under 2024

2025/26:3886 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP)

§ 13 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 16 januari

2025/26:278 Avskrivning av utredning om minoritetsspråk

av *Mirja Räihä* (S)

till utbildnings- och integrationsminister Simona Mohamsson (L)

2025/26:279 Regeringens stöd till folkets resning mot regimen i Iran

av *Daniel Riazat* (-)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2025/26:280 Förändringar av det statliga bolaget Samhall

av *Jonathan Svensson* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

den 19 januari

2025/26:281 Hantering av stormskador

av *Lars Isacsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2025/26:282 Kompetensförsörjningen av företagsläkare

av *Johanna Haraldsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:283 Stressrelaterad psykisk ohälsa hos anställda inom välfärden

av *Johanna Haraldsson* (S)

till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)

2025/26:284 Höjt takbelopp för att säkra tillgången på ingenjörer

av *Anders Ådahl* (C)

till gymnasie-, högskole- och forskningsminister Lotta Edholm (L)

2025/26:285 Problemet med så kallade skenskrivningar

av *Kalle Olsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2025/26:286 Skadebedömningar kopplade till den nationella säkerhetsrådgivaren

av *Laila Naraghi* (S)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 16 januari

2025/26:400 Ryska hot mot Armenien

av *Erik Hellsborn* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)

2025/26:401 Förbättring av rättssäkerheten

av *Björn Söder* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 19 januari

2025/26:402 Jordbruksverkets handläggningstider

av *Rickard Nordin* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)
2025/26:403 Avskaffande av det kommunala vetot för uranbrytning
av Rickard Nordin (C)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)
2025/26:404 Val av remissinstanser angående genomförande av plattformsdirektivet (SOU 2026:3)
av Adrian Magnusson (S)
till arbetsmarknadsminister Johan Britz (L)
2025/26:405 Försvarsmaktens tillgång till halvledarteknik
av Markus Selin (S)
till försvarsminister Pål Jonson (M)
2025/26:406 Dömda för sexualbrott som avtjänar sitt straff i verksamheter bland barn
av Teresa Carvalho (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 16 januari

2025/26:367 Skärpning av lagen om framtidsfullmakter
av Laila Naraghi (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

den 19 januari

2025/26:368 Barns hunger under skollov och samhällets ansvar
av Anna Wallentheim (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)
2025/26:369 Venezuelas framtid
av Markus Wiechel (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)
2025/26:377 Stöd till en demokratisk övergång i Venezuela
av Björn Söder (SD)
till utrikesminister Maria Malmer Stenergård (M)
2025/26:370 Försäljning av fyrverkerier till privatpersoner
av Niklas Karlsson (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)
2025/26:371 Tillkännagivandet om formkrav för fullmakter
av Laila Naraghi (S)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 15.08.

Sammanträdet leddes
av andre vice talmannen från dess början till och med
§ 11 anf. 39 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Innehållsförteckning

§ 1 Meddelande om frågestund	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövning	1
§ 3 Anmälan om fördröjt svar på interpellation	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Ärenden för bordläggning	1
§ 6 Svar på interpellation 2025/26:235 om framtida stridsflyg	1
Anf. 1 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	1
Anf. 2 JOHAN ANDERSSON (S)	2
Anf. 3 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	2
Anf. 4 JOHAN ANDERSSON (S)	3
Anf. 5 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	3
Anf. 6 JOHAN ANDERSSON (S)	4
Anf. 7 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	4
§ 7 Svar på interpellation 2025/26:238 om Sverige som rymdnation inom militär satellitförmåga	4
Anf. 8 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	4
Anf. 9 MARKUS SELIN (S)	4
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	5
Anf. 11 MARKUS SELIN (S)	6
Anf. 12 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	6
Anf. 13 MARKUS SELIN (S)	7
Anf. 14 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	7
§ 8 Svar på interpellation 2025/26:247 om räddningstjänstens framtida kompetens- och rekryteringsbehov	7
Anf. 15 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	7
Anf. 16 JOHAN ANDERSSON (S)	8
Anf. 17 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	8
Anf. 18 JOHAN ANDERSSON (S)	9
Anf. 19 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	9
Anf. 20 JOHAN ANDERSSON (S)	9
Anf. 21 Minister för civilt försvar CARL-OSKAR BOHLIN (M)	10
§ 9 Svar på interpellation 2025/26:265 om tillbakadragande av långsiktigt utvecklingsbistånd	10
Anf. 22 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	10
Anf. 23 OLLE THORELL (S)	10
Anf. 24 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	11
Anf. 25 OLLE THORELL (S)	11
Anf. 26 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	12
Anf. 27 OLLE THORELL (S)	13
Anf. 28 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	13
§ 10 Svar på interpellation 2025/26:267 om överenskommelse med Somalia och regeringens information till riksdagen	13
Anf. 29 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	13
Anf. 30 OLLE THORELL (S)	14
Anf. 31 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	14
Anf. 32 OLLE THORELL (S)	15

Anf. 33 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	15
Anf. 34 OLLE THORELL (S)	16
Anf. 35 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	16
§ 11 Svar på interpellation 2025/26:268 om det svenska biståndet till Afghanistan	16
Anf. 36 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	16
Anf. 37 ALEXANDRA VÖLKER (S)	17
Anf. 38 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	18
Anf. 39 ALEXANDRA VÖLKER (S)	18
Anf. 40 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	18
Anf. 41 ALEXANDRA VÖLKER (S)	19
Anf. 42 Bistånds- och utrikeshandelsminister BENJAMIN DOUSA (M)	19
§ 12 Bordläggning	19
§ 13 Anmälan om interpellationer	20
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar	20
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor	21
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 15.08.	21